

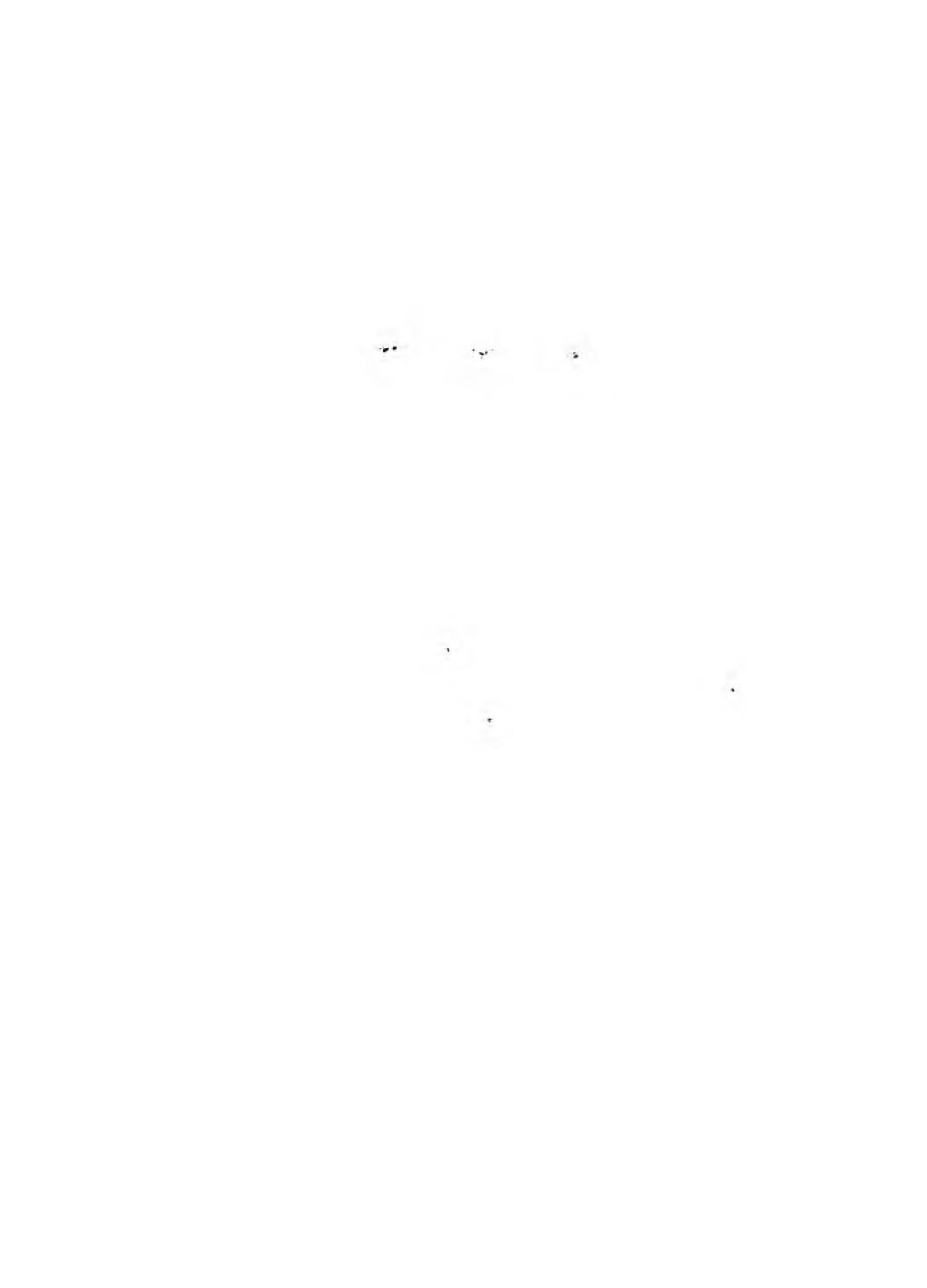
Закарпатское областное
научно-культурологическое
общество ім. А.Духновича

Читанка по нашому

Михайло
Чухран

Присвячено Ханночці

Михайло

Чухран

Читанка
по нашому

збірка

Виноградів
2019

Єдна из майхарактерных рис русинської менталіти є сохташ удноситися до тягот життя из незмінным легкым гумором, ніколи не злым, злегка самокритичным, но тонкым, острым и далеко не простым. Пудкарпатський фігляр говорить лаконічно, точно, лишаючи слухачам многое догадоватися самым, та сим и досігаючи комічний ефект. Нигда не хоче фігльов нікого вкусити, уколоти. То лиш совітські літературознавці проповідовали, ож злобна сатира годна якогось грішника улічити и на путь истинний настановити. Друковані гумор и сатира мали безпощадно печи, кусати, грызти; удці називки «Перець», «Крокодил», усякі «Жаливы», «Їжакы» и проч. Беруся твердити, ож ні еден злодій вадь бітанга уд сього публічного сміхованя и не думав исправлятися тай не творився на тоті літературні ескапады аж нікулько. В уснуй народнуй традиції, у фольклорі, сиї дидактичної націлености зовсім не видиме

Неє у пудкарпатському гуморі и хотіння когось принизити, наприклад по націоналности, як ото сохтуют восточні славяни. Усі-сьте чули примітивні розказы на тему «Стрітилися американець, француз и руський», де послідній усе всіх обхитрит, як и у казках третій брат-дуринь перевершит двох старших розумних братув.

Русинська фігля близька и до жидуського анекдота, и до французького комічного фабльо, польскої шпічки, и англо-америцького гега. Ото и не чудно, бо из вшиткыми європейськими народами наші русины добре

спознавалися, живучи и трудячися из ними в'єдно цілыми століттями. Як наша кухня взяла у себе майліпші и майфіномні стравы уд сусідных народув, так и народна бисіда убрала в себе такі сміховинкы, у яких русин сам себе перед усим упознавав, свою сім'ю, свої звичкы – може и не все файні, но уд яких ся не удказовав.

Маючи добру памнять и бываючи меже людьми, мож легко назбирати тоті фігли, образно кажучи, міхами, лиш уважаючи на вто, што у нас цінится не лиш сам текст сміховинкы, а уміння його розказати. Дар слова у истинного Фігляря є доста рідкісним и даєся далеко не каждому. Професійні фолклористы, котрі зараз на ниві народної творчости пасутся, ги козы, їдячи вшитко зашором, не годні похвалится зборниками сміховинок, а зборникы співанок и казок печут, ги паляніці. Шкода єдно, што из истинным фолклором не мают они нич общого, бо твердо собі поклали задачу изукраїнізовати всьо до шпента, до буквы. Мінятся вымова, слова и цілі шорикы, гублятся гет тоті безцінні нюансы, котрими ся удрізнят єдна наша крайина уд другої, її унікална идентичность розчинятся у многомільйоннуй восточноєвропейськуй масі. Обсталося надіти шаровары тай соломляні брилі.

Айбо пудкарпатський русин, посмівкуючися, робит своє діло, не даєся на стандар-тизацію культурного кода и, много не говорячи, сокотит свою безсмертну и неповторну душу у час сліпої світової глобалізації.

Пудкарпатськиа фігля є тим амортизатором, котрий нівелює удары сього безсердечного світа, де каждый, по правді, усе сам за себе: там , де чекаш дружньое плече, стрічатсся майскоро недружній локоть.

Айбо наш сохташ не позволит нам озлобитися, закритися, впасти - русин проблемы свої розв'язує добродушно, м'якко, без свады. Переведе бесіду на фіглі, слово за слово - и там, де грозила дика конфронтація, раз лиш найдеша прямий и чистий путь, на котрому ніко нич не втратив, а каждый ище штось и дустав.

Сись путь ся ще называт «Цивилізація».

Розділ 1

Про мене и про себе

Інтерв'ю для газети «Новини Закарпаття» з Оксаною Штефаньо 31.03.2013

Пане Михайле, представте себе читачу.

Народився я в Королеві, що на Виноградівщині у сім'ї залізничника та бібліотекаря, тому і досі люблю читати книги у поїзді; а оскільки в той час декретні відпустки були дуже короткими, то змалку ріс практично у бібліотеці і вчився ходити, тримаючись за книжкові стелажі. За сімейною легендою, під час таких походів випадково стягнув на себе товстезний том творів Гоголя, так що любов до

літератури буквально втовклася в голову із пеленкового періоду життя. Потім, підрастаючи, повторив шлях мільйонів радянських інтелігентів – довго вчився, щоб отримувати малу платню. Втім, виніс із навчального процесу один урок - вища освіта подібна до пляшки палинки – десь-колись та й обов'язково пригодиться.

На яких фіглях росли Ви і які запам'яталися із дитинства?

Сміх – то є природний стан людини, адже і мала дитина скоріше учиться сміятися, ніж ходити. Тож уміння сміятися, (особливо над собою), як і уміння ходити на двох ногах, є одними із основних людських якостей. Істинного закарпатця якраз і відрізняє від інших племен особливе почуття гумору -добродушне, беззлобне, із добрячею дозою самоіронії; таке почуття допомогло закарпатцям вижити протягом тисячоліть. Це не перебільшення, адже наше словечко «фіглі» походить прямо із древнього Риму, бо ще античні латиняни словом

«фіге!» позначали наші ... фіглі. Памятаю, як у школі 1 квітня «підколювали» учителів, а вчителі, веселячись разом із усіма, ставили нам в журнали жартівливі «2» і «1».Представлю вам мого улюбленого героя дитячих фіглів Петрика

- Петрику, чого в тя такі руки лепаві?

- Бо я ними лице помив.

Або:

- Петрику! Які в тя лепаві перстики! Ану оближи!

Або:

- Петрику! Туй маєш на вибір дві чоколадові фігурки - голенькі хлопчик і дівочка. Кого собі вибереш? (не роздумуючи)

– Хлопчика! Бо на ньому чоколади от на стільки (показує пальчиками 2 мм) більше!

Коли і чому почали писати гуморески?

Теми для гуморесок виникають постійно, куди не подивись. Тільки записуй та давай до друку. Але перший досвід публікації був малоприємним - посилав, пригадую, якісь тексти у нашу обласну газету, не дочекався ніякої реакції, тож самокритично вирішив, що не доріс до такого високого рівня. А потім, через рік-два, випадково прочитав їх у обласній газеті львівській під зміненими заголовками та підписаними чужим прізвищем.

Дяка до друкування пропала надовго.

В принципі, кожна гумореска повинна бути наче дзеркало - читач має заглянути у побачити і побачити себе таким, яким істинно є, без прикрас і вихвалень. Марк Твен сказав – коли не знаєш, що казати, кажи правду. Іноді та правда буває такою влучною, що аж сам дивуюся.

У минулому році написав невелику гумореску на тему будівництва доріг до Євро-2012. Там ішлося, зокрема, і про те, як, поспішаючи, будівельники

проклали асфальтне шосе через кукурудзяне поле навпростець із Чопа до Києва. Закінчувалася вона словами: - Кукурудза проросла!

Минув рік - і що тут скажеш? Всі ви бачите - кукурудза справді проростає.

Є читачі, які вважають, що автохтонний закарпатський автор повинен бути сивоволосим дідиком із піпою, у крисані, який сидить пів-дня над пів-децою і проголошує час від часу якусь залізобетонну народну мудрість. Треба відверто сказати, що народ наш аж ніяк не ідеальний і на кожну народну мудрість припадає щонайменше по три народні дурості.

Звідси і потічки, завалені пластмасою, і поля, зарослі амброзією, і мертві заводи та розбиті дороги. Окрасою такої економічного безладу є наші закарпатські фестивалі, яких на голому місті розвелося без ліку. Бували ви на фестивалях вина у Мукачеві, Берегові, Ужгороді? Всі ходять, оглядають різні вина, хвалять їх за колір, смак, аромат, а потім дружно ідуть пити пиво, бо ціни вже геть європейські, а платня африканські. А фестиваль бринзи без бринзи? А фестиваль леквару, коли сливи для варіння того леквару везуть з іншого району? А довгі ряди прилавоків із народними сувенірами, половина з яких китайські, включно плетені кошарки та вишивані сорочки?

А мені хотілося б показати істинного закарпатського автора, як ділового, прагматичного європейця із мобількою та ноутбуком, котрий після спілкування із Музою у гумових чоботях дорогим джипом вивозить гній на капустиане поле. Такі реалії.

Серед власних творів є улюблені і чому?

Педагоги кажуть, що не можна ставити дітям таке провокаційне питання – кого більше любиш, тата чи маму? Розумна дитина завжди назве того з батьків, хто зараз поруч, хитра скаже –дідика з бабкою, бо ті цукрику дадуть, а нерозумна і нехитра, яких більшість, що скаже?

Напружте власну пам'ять. Улюблені твори у мене чомусь не ті, які люблять читачі і навпаки. Але найкращими є, звісно такі, які викликають у публіку, якщо не регіт, то хоча б щирю посмішку. Як би сказали в Росії «принужденіє к смеху».

Німецький філософ Людвіг Шмідт якось сказав «Посмішка – то є світло душі. Коли воно засяє у вікнах ваших очей, то це означає, що вдома хтось є»

Існують люди, обділені почуттям гумору. Я до них відношуся так, як і до тих, хто зовсім не п'є. Трошки шкодую, трошки не розумію, а трошки їх боюся, бо не знаю, що в них на думці.

Ви народжуєте власні твори спонтанно, чи коли приходить муза?

Краще на прикладі розповіді про Музу. Телефонний дзвінок.

- Мішо! Ти де? Що чиниш?

-Дома. Складаю віршика.

- А хто то коло тебе так тяжко дихає в трубку?

- Муза.

Дуже піднімає творчий тонус вода із знаменитого Великокопанського джерела, від якої родяться близнята. Поет-гуморист має робити настояку – 2 краплі тієї цілющої води на 100 грамів коньяку. Дуже стимулює поетичний процес, особливо, якщо цим еліксиром із Музою поділитися по братськи. Або по чесному.

Поету-лірику достатньо і однієї краплі.

Ви не публічна особа. Ваші твори декламують інші читці гуморесок, тамади. Це тому, що Ви скромний? Чи часто Вас запрошують на корпоративи?

Дійсно, виступати на публіці – це не моє. На то є спеціальні люди, які люблять і уміють читати написані мною тексти. Наприклад, Василь Маровді зі Свалявщини, Юрій Мельник з Іршавщини, Святослав Гал з Виноградівщини, Михайло Негря з Хуста. Відкрию маленький секрет - всі ці тексти і призначені для читання

саме вголос. А щодо скромності – вона має місце, можливо, і надмірне. Якщо скажуть – «Скромність прикрашає», то із зітханням додам – «А нескромність збагачує». Певно, музи так розподілили між людьми творчі здібності. То лише жінкам дано робити різні справи одночасно – вона і машиною рулить, і губи малює і СМС-ку пише- «Я за кермом, передзвони».

На корпоративи часто не кличуть, але я не з тих, що ганьбляться, могу прийти і без запрошення. Втім, це не питання совісті, а питання готовності печінки до ексцесів. Щастя, є у нас Лужанська вода. Можливо, це помилка, та без помилок нема прогресу, бо на них, як кажуть, вчаться. Ще ті ж таки римляни казали (а я заримував):

*З епохи давнього Сатурна
Існує приказка оця –
Вчись не на успіхові дурня,
А на помилках мудреця.*

От як би ми справді вчилися на своїх помилках, то більш ученого народу в світі не було б.

Кажуть, Ви любите писати привітання (на день народження, ювілей, весілля) на замовлення. Можна заробити на написанні гумору?

На гуморі заробити можна – але смішні гроші. Більше можна заробити на замовних матеріалах серйозних, наприклад перед виборами. Але для цього треба відімкнути усі датчики усвідомлення міри, такту, пристойності. На замовлення писали Дюма, Діккенс, Верн...А чому б і не написати привітання достойним людям? Оскільки із проханнями привітати своїх друзів звертаються, як правило, мої порядні знайомі, то тут діє правило «Друг мого друга – мій друг». Одна обов'язкова умова – «пацієнт» повинен мати почуття гумору, інакше ефект може бути протилежним. Були ж такі випадки, коли після жартів на тему подружньої невірності, на ювілейній гостині замість веселого сміху наставала

мертва тиша, ювіляр синів, червонів і полотнів, а його половина не розмовляла із читцем оди пів-року, бо виявляється, усі про його невірність знали і мовчали, один автор нічого не знав і озвучив «новину» на весь світ.

Та годі про сумне. Одна 5-річна Катька якось звернулася :

- Дядя Міша, ви мою маму так красиво привітали, напишіть і мені на день народження віршика.

– Добре, Катько, своїй ліпшій подрузі як не написати. А як про тебе писаті – правдиво або файно?

Дитина задумалася й відповіла відверто :

- Пишіть файно, а правдиво ще раз не треба.

Висновок: жіноче лукавство є вродженим, а не набутим.

Кажуть, що кождий кугут – газда на своєму городі. Але Ви із колегами не конкуренти, а навпаки- друзі. І що для Вас означає гумор?

Є таке туркменське прислів'я – «Смійся – і весь світ засміється з тобою. Якщо ж плачеш, то плачеш сам».

Мудрий туркменський народ...

Гумор – це цілий стиль життя: не агресивний, толерантний, демократичний, це спосіб доброзичливого спілкування з оточуючими, якщо хочете – свій метод перетворення світу на краще. Ніцше колись сказав так « Кожен, хто бачив розлючену жінку та розбурхане море, завжди пожалів чоловіка, а не моряка». Та моряк над морем не дуже то і пофіглює, а мудрий чоловік вдалим дотепом свою улюблену половину може привести до розуму. Але, підкреслюю, вдалим і влучним, інакше шторм перетвориться взагалі на ураган. Можливо, гумор є тим амсртизатором, без якого весь наш світогляд би давно розтрясся на життєвих вибоїнах, котрі нас не тільки на автотрасах очікують Він дозволяє нам оптимістично дивитися вперед. Вдумайтесь - фільм «Термінатор» вийшов на екрани у 1984 році. За сюжетом Термінатор прийшов із майбутнього 2010 року, коли вся

людська цивілізація була знищена машинами. І що ж насправді? 2010 рік минув, Термінатор віддав богу душу, а ми з вами живісінькі та ще й над машинами знущуємось тільки так... Ой, знову я за дороги...

Якщо ви маєте на увазі український гумор, то відповідь однозначна – він існує, але тільки тільки підпільно, як бойовики УПА у схронах.

У телеєфірі його нема. Всі ті «95 квартали», «Комеді-клаби», «Криві дзеркала», «Наші Раші» кочують з одного каналу на інший, не маючи ані краплі українського. На прилавках газетних кіосків 100 відсотків збірок анекдотів, жартів, приколів – російськомовні. Чітка лінія на уніфікацію всього гумористичного. Навіть «кролики» Мойсеєнко і Данилець останнім часом принципово заговорили російською, бо інакше їх на московську сцену не запросять. Не запросять, тому що хлопцям за 50 років і їх сценічна манера кривляння на підмостках уже зовсім не пасує цим немолодим підтоптаним дядькам; а їм здається, що то мова вадить.

Знаю, що маєте власну програму на місцевому каналі у Виноградові. Чи відома Вам реакція глядачів?

Програма «Фіглі тижня» існувала три роки, за цей час вийшло понад сотню випусків, та світова криза змусила стати на горло власній пісні.

А робилася вона просто – світові і українські новини пропускалися через призму сприйняття їх народом на базарі.

Адже базар у нас – то є джерело істини, криниця правдивої інформації, експертиза всього суцього, місце утворення громадської думки.

Там створюються репутації і падають рейтинги. Даремно стараються піарщики, журналісти, рекламщики, марно сперечаються політологи, без толку надувають щоки політики. Однаково останнє слово за базаром, як

там скажуть. – так і буде. Особливу силу мають старі жони.

- Звідки ти таке узяла ?!

- Старі жони казали.

То вже і свята вода не змиє. Торгують тут колоритні тітки, адже щоб вистояти в тих рядах та щось заробити, далеко не кожній дано. От пригадую, на Хеллоуїн (а цю традицію давні кельти тут, у Карпатах, започаткували) вони влаштували конкурс страшних масок. Друге місце посіла тітка Розалія у образі Чорногірської босоркани, третє тітка Ержія у вигляді притисянської повітрулі. А перемогла Монці-нийнія , яка прийшла після свого дні народження без маски і без косметики. Її прями слова: – Хотіла-м рано на писку лице намальовати, айбо не встигла-м

Щодо традицій. Прочитав колись глядачам такого нібито листа «Дорогий пане ведучий. Обов'язково треба відновити роботу фонтану у центрі міста, а головне – запровадити традицію кидати у нього на щастя монетки і то не нижче 50 копійок. Дякуємо наперед. Бомжі міста Виноградова». Що б ви думали? Не минуло двох років, а фонтан віродився. Така чарівна сила телебачення.

Ви пишете не лише для дорослих, але й для дітей (книга «Піятко»). Як малеча сприймає гумор?

Діти взагалі люблять і вмюють щиро сміятися; у дорослих ця щаслива здатність часто притуплена і до основної порції гумору вони потребують додаткових приправ - солі, перцю, хрону, аби хоть якое у носі закружило. Тому спробував писати цілеспрямовано для дітей віршики, з гумором, звичайно; діти залюбки їх вчили напам'ять, виступали на різних заходах і в результаті юний декламатор почув аплодисменти, лизнув солодкого меду сценічного успіху, а потім звертається до мене:

- А напишіть мені ще якогось файного віршика, але щоб тільки я знав(знала)!

Змій-спокусник малолітнього шоу-бізнесу таки не спить.

Деякі дорослі після цієї книжечки казали

- Та ти на дитинський розум перейшов! –

Відповідаю:

- Я з нього і не виходив...

А наступна за «Пітятком» книжечка» буде цілком логічно називатись «Потятко».

Наостанок, Чухран може мало пофіглювати із читачем?

Тяжко фіглювати, коли кілька років підряд усі ЗМІ тільки гудять, яка у нас та й у світі криза. Задаю на базарі питання своїм експерткам.: - Як на вас криза впливає?

Відповіді: «Так Бог дав», «Так нам сужено», «Дайте ми покуй, у мене на вто чоловік є», «А мені вшитко єдно», «Перший раз за йсе чую», «Біда ми до того, беріт ліпше мою сметану, така дуже добра, бо йшла би-м уже дому!»

А сметана дійсно добра, бо купив магазинну, пакетик файний, написано дрібними буквами: сертифікат відповідності такий-то...стандарт такий-то...ліцензія...хімічний склад... Пише, що смачне і поживне. А мацур не їсть. Тумане, кажу, їж, то вшитко по-научному-стандарт, сертифікат. Не їсть. Уже сам з'їв. Вийшло і поживно, і смачно, та ще й лікувально, бо дуже швидко и ретельно очистило організм від шлаків. Десь у Моршині би місяць воду пив за великі гроші, аби очиститися, а тут до ранку помучився – на індійського йога став подібний. За здоров'ям треба стежити, берегти його. В одному селі встановили щоглу-антену мобільного зв'язку. Незадоволені жителі одразу почали писати скарги по всіх інстанціях –головні болі, тривожний сон, алергія на вино, незаплановані вагітності, словом, справжня гуманітарна

катастрофа. Зв'язківці відповіли: - То ще пів-біди. А от що буде, коли ту антену підключимо!

Давайте вже так , у телевізійному форматі, раз уже я працюю на телебаченні. За новинами мають іти спортивні відомості.

Один вболівальник на футболі невпинно кричав:

- Суддя дурень! Суддя маржина! Суддя осел!

Вже другі заспокоюють фаната:

- Та він добре судить, за наших тягне.

- Та най судить, баран, як хоче, а до моєї жони най не ходить!

А на завершення прогноз погоди від синоптиків із продовольчого базару.

Тітка Розалія прогнозує дощ, бо болить її ліве коліно.

Тітка Терезія провіщає ясну погоду, бо дим із комина

літньої кухні-няріки іде догори. Сваха Магдалина чула в

автобусі, нібито мадяри в телевізорі казали «буде вітер»,

а то до нас прийде якраз завтра. А Монці-нийніа сказала :

- Мені вшитко єдно, бо я торгую під навісом, а не так, як

тоті цурошки із асфальту.

*Після фестивалю «Карпатський Пегас» у Виноградіві
(серпень, 2019)*

Кидь бы дустав я много власти,
Змынив бы вшитко на Землі:
Лишили цигани бы красти,
Лишили пити москалі.

.....
Американці позад нафты
Не начинали бы войну,
А русины, як аргонавты,
Не йшли за щастьом в чужину.
И українець бы на части
Державу рвати перестав;
На жаль, не маю туюлько власти...
А, правда, добре, кидь бы-м мав?"

*(Михайло Чухран. Про власть. Із книжки "Сім
тайстринок".. 2014)*

*"Русинська бесіда" є дивною перлиною мовною доти,
поки не переростає в політичний оксиморон. Михайло
Чухран, родом із Королево на Виноградівщині, якому оце
восени вже назбирається 65 літ - талановитий
гуморист, класик "русинської літератури" на
Карпатській Україні. Хімік за освітою, доля його кидала
українськими просторами, навіть "служив у совіцькій
армії, но не встиг її розвалити, бо лиш мав на вто 2
годы". Він повернувся на батьківську землю і зі всією
пристрастю, талантом і харизмою став
популяризувати закарпатську говірку. Його переспіви*

світової літератури (Пушкіна, Шекспіра), його русинські рубаї, його віршовані куплети давно кочують по вітчизні як народні. Він справді народний письменник Карпатської України. І лиш та зятість, з якою він захищає русинський колорит, не дає прорвати упередження до його таланту.

**Євген Баран, літературознавець,
Івано-Франківськ**

Розділ 2

Вершики

Альтернативне рандеву

Я уха удморозив,
Чекаючи тебе,
Но тим ся не нервозив,
Бо ще в ня є план Б!

У мене є знакома
Порядочна жона,
Котра ня прийме дома,
(Кидь буде лиш една).

З нив буду аж до рана!
Та все ж на гадку йде,
Што в неї, крім Б-плана,
Є й В, и Г, и Д...

Бабино літо

Скоро літо бабино
Тихо удлетит;
Памнятьов пошкрябано,
Серце ня болит.

Спомин про минувшину,
Вічно молоду,
Часом так розрушену,
Што неє й сліду.

Літо вже не радує –
В осінь перейшло;
Сидит дідо, згадує
Бабино тепло.

Патіка

Дожив до старшого я віку,
Забывши молоді роки,
И трачу зараз на патіку,
Ото, што-м тратив на дівки...

Біціглі назад не ходит

Тебе возив я на біцігльох,
На раму спереду-м тя клав;
Мы час проводили у фігльох -
Тебе-м у шию скомытав,

А ты ся весело сміяла,
(Я в тому чув любви мотив)
И над зимльов гибы-сь лігала,
Бо так колеса я крутив.

Туй появилися хлопиць Пішта
Тебе на донгові повюз...
Из ним и споритися нішто,
Побив мене, як шістку туз.

До нього ты сідала ззаду
И обнімала за плече;
Та так гибы-м м напився яду,
Мене картина йся пече.

А донгов тот як заведеса,
Горі селом як пожене!
И без сліда из свого серця
Ты накірjala гет мене.

И так з біціглями убстався
Я на обочині житя,
И пусто, й задарь я старався

Ще раз вернутися до тя.

Туй Пішту зопер міліцішта
Завто, што шолом не надів,
И зараз ходит пішо Пішта
И нараз так гибы змалів.

Типирь уже твуй голос чути:
- Муй дорогинький, де ты, де?
Но час назад не повернути,
Як біціглі назад не йде.

Пісня про фейсбучний лайк

Хоть яку я складу байку
Нараз тычу у Фейсбук -
Покладут ми много лайку,
Авадь мало, пару штук?

Рано встану, то не втічу
Я майскоро в туалет,
Йду из лайками на зустрічу,
Залізаю в Интернет.

Приспів: - Лайкы, лайкы, лайкы, лайкы
Вы майтеплі уд куфайкы!
Цілі ночи, цілі дні
Душу грієте мені.

Б'ю яйце на сковородку,
Беру кавиль я до рук,
Та изроблю з сього фотку,
Загружаю на Фейсбук
А пуд нії штось пудпишу,
Може шорик, може, два,
Сим єдным живу и дышу,

Сим лиш повна голова.

Зняв бы я трусы и майку,
Кидь за йсе дустав бы лайк,
А не буде доста лайку.
Об'явлю Фейсбуку страйк!
Вже не буду туй присутньий,
Та все оком – кук та кук,
Кулько лайку покладут ми
За любу фігну в Фейсбук!

Вінчованя на 2019 рок

Для Пудкарпатської Русі
В Рудвяний час чудес вінчую,
Най люди всі слова сесі
Типирь из радостю учуют:

Най не нервозит тьощу зять,
А тьоща най честує зятя;
Най прийде, словом, благодать
До нас, сюда - на Пудкарпаття!

Най вшитким вшитко ся вдає
Уд Чопа через Хуст по Рахов!
А в кого євробляха є,
Най чудом стане укробляхов!

Жінкам бажаю я усім
Коханців щедрых и красивых!
Не буде менше бы, як сім
У кождум тыжні днів щасливых!

Най шлют любовні СМС
Всім на мобілку часто й много!
Вінчую щастя из небес,
А окрема того – и земного!

Най стигне грезно на лозі!
Керты най будут урожайні,
Жінкы най будут часто файні!
Мужчины – часто тверезі!

Най фурт печутся колачі
У Вас з суботы на неділю!
И Бог най даст Вам серінчі,
Йй любов, и віру, и надію!

Per aspera ad astra
(через турня до звід)

Летит селом мотоцикліст,
Як космонавт летит до звід!
Реве мотор з усьої дурі,
Гибы ракета в Байконурі!
Утічут кури тай гускы,
За серце хаплются дівкы,
Бо вже ся кончила зима,
А в голові неє ума!

Ги в космонавта в нього шльом,
Летит горі-дулю селом!
Айбо и шльом 'го не спасе,
Кидь чорт навстрічу стовп несе –

Тріс-лус! И ой-йо-йой!
Зыйшов з орбіты наш герой!
Тріщат кусткы, ги в роті чіпс...
Сирена... «Скора»... дохтор...гіпс.

Типирь лежит ун у палаті,
На звізды никат у окно;
Медсестры в білому халаті
З-пуд нього носят вон г..но.

Дому 'го упишут улiгi,
Дiвки й не журяться за ним,
А згорi лiгат на орбiтi
Його небесний побратим.

«Як тяжко ми скафандер нести
Туй - на космiчному кораблi;
Ий, як бы файно ся провезти
На мотоциклi по Землi!»

Весна 2019

Зима пудходить ид кунцьови,
Як много што на свiтi йде,
Ние вже снiгу на двурцьови
Нее й на улици нiгде.
Вже косичкы из краю керта
Цвiтут, забывши зимнiй сон,
И моя мачка, ги ракета,
Летит на сонце з хыжi вон.
Уходят жоны на городы
Заплановати де и як
На днях за файноi погоды
Уже посiяти бурак,
Де буде мiрков, де петрушка,
Чим брызкати породичкы...
Пасулю бы не з'iла мушка.....
Такi весiннi в них гадкы.

Сусiдська гною даст Марiка?
А колорадських чорт не взяв?
И як бы грызти челоуiка,
Обы помалы аршовав?

А пак, усьо заплановавши,
В Фейсбуцi бiсiды ведут

Про рейтинг Пороха упавший
И вто, што скоро 'му капут.

Про вто, што Тимошенко Юлі
Майфайно было из косов;
Забьті начисто цибулі
И стыне кавий пуд руков,

Зеленський в голову ся мече,
Кыпит до выбору азарт...
И задарь потятко щечече
Про роматичний місяць март!

Русинські рубі

*Перський філософ Омар Хайям
любив писати про вино і файних дівок. Типирь-им
доникав, ож як много перського у наших легінів!*

I. Казали – істина в вині!
Йсе правда, там она – на дні;
Не раз топив ї з цімборами
И я в давно минувші дні...

II. Усяка была в ня родня,
Лиш братика не было в ня,
Но раз напив-им ся и впав-им у болото...
-О, брате муй! – вповіла ми свиня.

III. Коли бы я попал по смерти в рай
Аллах мені вповів бы: -Убирай
– Ци жоны, ци вино? –то я бы нараз
- Шайтан з тобов, - повів бы-м - Наливай!

IV. Уєдно нас звела любов –
хвала Аллаху!

Побратися-м хотів з тобов –
хвала Аллаху!
Но раз напив-им ся
и просвітлів ми розум
И я дурницю не впоров –
хвала Аллаху!

V. Пропив халат, пропив чалму
И п'яний фест прийшов дому
У рай до гурій не йсе цуря –
Канчув вина з собов узьму.

VI. Бензин залий в шайтан-кучію,
В коробку передач – олію,
Но в себе ж в путь не лий ты нич –
Сесе порадити посмію!

Снайпер

Хлопець (діло ж молодос)
Дівку докучає;
- Серце занято вже моє!
Она 'го кіряє.

Невояшно щурит око
Гамішний хлопчисько:
- Я й не цілю так високо -
Пувмитра майнизько!

Телевізор без політики

Уд рана чищу, харю, мью
Ще й порох утру из окна,
Пак свиням унесу помью,
И вержу курятам пшона.

Из закуту я позбираю
Хытроплетіння паука,

И леп з гарадич позмітаю,
Хоть то робота гет тяжка.

Пак чистым перестелю постіль...
З покровцу утрясу смітя;
В неділю, завтра, прийдут гості,
Ще скритикуют ми житя.

Бо буде на души осадок,
Коли не чистий падимент!
Ніко ж не зробит ми порядок -
Ані прем'єр, ні президент...

Коли неє вже в хыжи кепу,
На телевизор час прийшов -
Иду, вкапчаю «Свинку Пепу»,
Не політичне ток-шоу!

Великодні поливанки **Неправильний легінь**

В понеділок поливався
И вином пак пригощався,
Раз фужер...два фужер...
Так помали ся й нажер.

Правильний легінь

П'яний я и без вина,
Як тя вижу, мила!
Ты мені ся лиш єдна
В світі полюбила!

(Повторити за динь десять раз десятьом удданицям)

Для дітей. Кульбабки.

Коли сонічко в яри
Начинає гріти,
Люблять, што не говори,
Нас малинькі діти.

На жовтинькі косичкы
Вшиткі ся милуют,
Тай плетут из нас вінкы
И в них ся красуют.

А потому лиш ледвы
Зачне вітер дути,
Полетят нам з головы
Білі парашути!

Шаранц

На шаранц попiшав
Пес, пуднявши лабку,
Йсе гибы афіша
Другым псам на згадку.
Песик пелехатий,
Уха в нього куці,
Дав про себе знати,
Так, як у Фейсбуці.

И собача ровта
Пускат з пыска слины
Й дузнаєся з стовпа
Про усi новины.

Здовж дороги попри шанц
За шаранцом став шаранц;
Псам то своя, не чужа,
Соціальна мережа!

Автодорожнє

1

Везуся из ямки в ямку
Нынi, як и вчора,
Споминаю часто мамку
Шефа Автодора!

*До Восьмого Марта склав-им віришик,
айбо не записав нараз тай забов. Тямлю з нього лиш еден
шорик (правда, и того доста):*

- А восьма в мене была Марта...

Слухаючи КАЗКУ (пісню)

На городі поливаю
Помідори, перці
Та твуй образ файний маю
И в душі и в серці.

А ти нич не поливаєш,
Думками-сь в Європі
Имуй образ точно масш
Не в серці, а в попі.

Вірш на музику поклав бы
Про таку любаску -
Вшиткий світ його співав бы,
Так, ги другу KAZKU...

Стріла

Із сузір'я Стрільця
Прилетіла стріла
І у наші серця
Поцілити змогла.

Це було вже колись
Та вернулося знов.
Мов їжак, не колись,
Стародавня любов!

Хоч болить і пече
Це кохання «на біс»,
Прихились на плече
Та нічого не бійсь.

Бо життю не кінець
І надія ще є!
Тож спасибі, Стрілець,
За влучання твоє.

Індійські мотиви

Просив уд Крішны я в письмови
Любов и гроші и здоровля
Любов пак укреслив из списка
А гроші жирно так пудкреслив

Маріка занялася йогов
Ото є типа Камасутра
Лиш без партнера

У Йвана курта Камасутра
Пришов погладив и заспав
У позі лотоса

Три літри є вино в Івані
Іван уд рана є в нірвані
Хоть не індус

Хвалився Шива многорукий
Ож ун всесильний всемогущий

Просив-им го поправ дорогу
Уд Королева до Севлюша
Заткався

Не пуднимай на ня качулку
Коли дому я прийду п'яний
А ліпше ги в індійськум кіні
И затанцюй и заспівай

Казали Індія далеко
И тяжко ся туду дустати
Ай нашто є и в Королеві
Циганський табор

Тягнуло змалку то до циці
А то до фляшечкы тягнуло
Коли-м пудрус до сього списка
Додався Интернет

Кидь возьму книжку я читати
На другій же сторінці засплю
В Фейсбуці бы-м сидів до рана
Легко

Из списку друзів у Фейсбуці
Бог Рама самоудалився
Я знаю фейк но всьо равно
Чогось ми тяжко на души

Розділ 3

Статті

Забыта война . Април 1919 года на Пудкарпатській Русі.

У минушому столітті Європа пережила дві людожерні світові війни, два страшні масакри. Уд Волгы до Атлантики у немилосердних битках погибали мільйони людей, ищезали из лица Землі села и вароші. Виділося, ож сесі смертоносні справи обминали нашу Срібну землю, бо фронты испоправді протігалися далеко за готарями Пудкарпатської Русі и у наших відийках не знали воєнського страшидла. Така собі нейтрална Карпатська Швейцарія.

Айбо якмай у априлські дны 1919 года на території Севлющини розпалилася така диявольська битка, яку туй не было уд воєн Ференца II Ракоці.

Перва світова война (або як 'ї у тоты часы называли - Велика Война) кончилася пудписаньом мирного договора у Парижі 11 новембра 1918 года. Но Романія, котра билася на боці Антанты, за динь до того, 10 новембра 1918 года, заголосила свою, окремішню войну Централным державам и зачала наступати на Мадярщину, де товды пановав хаос розгромленого урядованя. Докіть лідеры держав, што звітязовали, довго мудровали над новым устроєм Європы, романська армія потихы займала Трансільванію и Пудкарпатську Русь. Думали покласти президента США Вудро Вільсона и його колег перед фактом, ож сисе вже наша територія, та най так ся и обстане. Спершу ото ся легко вдавало, бо австро-мадярська армія вже не екзітовала, а Мадярська Радянська Республіка, што ся учинила марціуша 1919 года, своє войсько ще лиш формовала. Правді быти, формованя проходило доста успішно - за лічені дны у шор Русинського батальйона и Черленої Русинської

дивізії записалося до 6 тисяч добровольців, котры иппен вернулися з фронтув Великої Войны и, не найшовши собы міста у мирному животі, ставали на оборону Руської Крайны – русинської автономії в складі революційної Мадярщины. Ище коло двох тисяч воякув налічувалося у Сейкельській дивізії, котра занимала позиції на полуденному фланзі обороны Пудкарпаття. Та романські войська мали тотальну перевагу у чисельности воякув, а каммай у озброєнні – Антанта якраз передала їм майновотню зброю (кулометы и каноны) тай амуницію на 100 тисяч солдат.

16 апріла 1919 года романські окупанты перейшли демаркаційну лінію в районі Мармарош-Сигот – Великий Бичкув и фактично в режимі легкого шийталованя уже до 20 апріла заняли долину Тисы у смері Солотвино – Тячув- Буштино-Хуст. Дуже скоро капітуловала Сейкельська дивізія, дозволивши сим обыйти Угочанський комітат з полудня.

Но туй шийталованя нагле ся закончило. На пути агресорув стала Черлена Русинська дивізія (авадь 5-а дивізія, часть так званої Вереш Гарди – Черленої Мадярської армії), скомпонована майбульше из пролетаріата Королева и Севлюша, людей твердо закаленых, из бойовими навками; они добре знали и оборонятися, и нападати. На помуч королевчанам прибыв из Чопа бронепоезд, еден из трьох, што мала у свойому розпоряджені Руська Крайна. 21 апріла на лінії Королево-Велика Копаня началася страшно кровопролитна битка. Доста вповісти, ож загибло коло двохсот черленоармійців и было поранено до чотирьох сотень. Утраты агресорув были приблизно у пять раз майбульші. Бульше того, Русинська дивізія, перемоловши авангард наступающих, перейшла у контратаку и удверла ворога аж до Хуста.

Автор сих рядкув у школьні годы ходив до королівських старожилув, конкретных учасникув сього бою, записуючи їх спогады, треба признати, дуже

шокуючі для школьника своїм кривавостям. Поле між Великом Копаньом і Рокосовом було рендешно покрито людськими тілами. Батареї бронепоезда розстрілювали романські колони, як лиш могли і лише загроза обкруження із боку Дякова-Чорнотисова заставила його удійти. Зошит із записами передав-им учительови історії, айбо в тот час, яки типирь, на події апріла 1919 года не творилися урядовці вшитких минувших і теперішніх властителюв. Намного майзнают про другу битку, яка ся стала через двадцять годув, у марціюші 1939-го, коли на сьому самому полю назад гриміла стрілянина – карпатські січовики стрічали мадярських « вігийзув» Міклоша Гортія. И аж не по собі стає, коли читаш родові имена погибших у 1919 и 1939 годах – єдны и ті же фаттьовы із старовинных королівських фамілій - Доврії, Громовчуку, Чейпеші, Полянські., Галабіры...

Дочекавшись пудкріплення, романы майназад атаковали Королево. На сись раз Русинська дивізія мусіла удступила до Севлюша, оборонов котрого командовав лейтенант запаса, учитель С. Кутлан, уповноважений так званого директоріума Угочанського комітата.

Старі люди споминали, ож якраз бов Великдень. Челядь Великої и Малої Копані, Поковбик (типирь Букового) прийшли з церков із пасками и розкладовалися дома праздновати. Туй нагле до хыж начали урыватися п'яні, розпалені воякы, доста лепаві и вонячі, но дуже злі за того, што дуже много їх цімборув лишилося лежати на кривавому Красному полю. Хапали вшитко, што виділи, кидь кось перечив – страшно били. Паска была, як казали -- «голодна». И зараз пувдруга года романы газдовали на нашуй земли, а типирьшні історики подають ото так, гибы Мараморош и Угоча із Австро-Мадярщины нараз перескочили до Чехословащини. Бізуно, ужгородські науковці гадають, ож кидь романув у Ужгороді не было, та не было їх нігде нигда.

Сили суперників перед Севлюшом були неруни, романська артилерія розстрілювала дивізійників издалеку, а отвітити они могли лиш из ручної зброї., правда дуже точно. Цінов величезних утрат окупанты урвалися до Севлюша, де спішно начали дикий терор, бо хотіли удомститися його жителям за непокору и збройний спротив. Они масово розстрілювали плінних, били и катовали хоть-кого, подозреного у нелояльности. Сумнознані «25 романських» місцевое населеня запамнятало надовго, бо раны на плечох уд романських бот лишалися дуже болячі. Уже 27 апріла романська армія захопила Берегово тай Мукачево, а дале путь їм перегородила Чеська Армада, котра румынам была, як кажут. «не по зубам». Окупанты зайняли 65% території нашого краю аж до юлія 1920 года, коли Тріанонський договор остаточно позначив готарі Чеськословацької республікы. Романы стокмили собі лиш часть Мараморощины на лівому березі Тисы, де находився Мараморош-Сигот та 14 русинських сел. Так кончився романський поход на Пудкарпатську Русь.

Черлена Русинська дивізія у складі Мадярської Черленої армії ищи 10 днув обороняла Чоп – уже уд чехословакув (Чоп, меже всего, до 1944 года был словацькым, и лиш сам Сталін забрав його до складу Закарпатської України - квазідержавного утворення, котрое екзистовало до янувара 1946 года). Бойовий путь дивізії завершився після так званого «Сіверного похода» из Мішкольця на Словаччину. Русинські воякы взяли Кошіце тай Пряшув, айбо велика європейська політика поклала край Мадярській революції, а в'єдно з тым заставила скласти зброю її военным формованям.

Така трагічна сторінка є в історії нашого краю. Шкода, што она майже забыта, хоть пам'ять про сотні наших землякув, котры колись склали свої головы на берегах Тисы далекого 1919 года, заслуговуют на достойное удзначеня. Кров, пролита за Отцюзнину, як бы она не узирала в очах ненасытных сусідув, є безціннов. Они

добровольно удали свій живот у благороднуй боротьбі за свободу своєї рудної землі; не їх вина, што каждая наступна влада почествовала лиш собственных героюв, створюючи свої пантеоны и удмітуючи гет попередніх.

Памнятайме про йсе.

Притисянщина и русины

Принято раховати, ож Притисянська долина заселена челядьов мало што не уд сотворіня світа. Археологи нашли туй памятки поселень бронзового віка. Достовірно, што жили туй карпы, готы, кельты, дакы и другы язычники. Пройшли туй свого часу , як віхор, гуны, мадяры, татары и монголы. У ранньому середньовіччі Кирил и Мефодый уже хрестили туй славян. Годні-сьме казати, ож ото были русины? Ще в тот час націонална принадлежность , як ипирь, тяжно давалася ідентифіковати.

Што мож найти про йсе у писемних криницях? Попробуйме зробити поглядку на прикладі Королевського замку Ньюлаба (украинці хоснуют назывку Нялаб).

У колотнечи XIII-XIV ст.ст. не раз змінювалися газды замка тай сел, приписаних до нього. Накониць мадярський король Лойош Великий подаровав 'го сім'ї воеводы Драгы, переселенця из Молдовы. До речі, сумнознаний граф Дракула тоже походить із сього рода, тадь и сама назывка Дракула (Драгула) є не чимось другим, як зменшовальнов формов уд цылком славянського имени Драга.

Родак Драгы Мікловш Ердей (инакше кажучи, Миколай з Ердея – Трансільванії) привів сюды волохы та русины. И в сись час, 1401 года, в замку Ньюлабы и было переписаное «Королевськое Тетраєвангеліє». Тетра – означає, ож пуд єднов палітурков зобрали ушиткі чотыри канонічні євангелія уд Ивана, Луку, Марка та Матфея, а в тот час нерідко ходили і поокремі спискы сих текстув.

У так званому «покрайньому написі» на послідньому листі переписовач Станіслав-граматик указав, що трудився (типирішньов орфографійов) «У михалевій ізбі в нялабском замке в киральгазе».

Треба знати, ож идея не про руську «ізбу», сільську хыжу, а приміщення, келію, пивницю бо старословянське слово «ізба» якраз исе и означає. Пригадайте болгарське вино «Монастирска ізба».

Меже другим, доведено, ож сесь красний рукопис е майдавніов книгів на Україні, написанов на папірєови.

Розумієме, ож сеся богослужєбна книга адресовалася до хоснованя русинам, и то далеко не худобним, бо вартовала великих грошей.

Другий раз споминаються у исторії Ньолаба русины у період Контрреформації, коли малярські католики и протестанти зятято нищили єдно єдного. Тогочасні обывателі дуже про то шкодовали, бо як писали, малярє кров братську проливають не бануючи, а на спустошені землі приходят волохы и русины. Слово «волохы» не мусит означати челядь романського племені – так сохтовали кликати всіх тых, котрі жили из овчарства и вели приспособлений до того спусоб житя.

У началі XVI ст. Томаш Надошді, посланиць австрійського императора Фердинанда, так описовав Ньолаб, у котрому тогды пановала урожена хорватка Каталіна Франгепан «Ворота оздоблені мармором, у покоях чудесні таліянські и французькі меблі, на стінах фрескы и картины, у закутах - прекрасні скульптуры». Но майбульше зачудовала 'го велика бібліотека, якої не стрічав ун по цілуй Мадярщині. Впорядкував 'ї спеціально привезений з Польщі священник Павел Русин з Кросно (Paulus Crosnensis Ruthenus). Каталіна з гордостьов указала гостьови книги, друковані латинов, в тому числі «Похвалу глупоті» Еразма Роттердамського, латинські поезії того же Павла Русина, французькі, голландські, німецькі виданнєя.

А ще похвалилася не хоть чим, ай русинським Тетраєвангелієм Станіслава-граматика 1401 года!

У часы панованя сім'ї Перені села вокул замку активно заселяли русины, бо Перенії толерантно ставилися до иншакых віросповідань. Цілком годно

быти, што наше Тетраєвангеліє тогды слуговало вірникам восточного християнського обрядя у церквах Притисянщины.

Много русинув прийшло на Притисянщину послі того, як у 1830-х годах її спустошила холера. До прикладу, стопроцентово мадярське село Веряця повністю вымерло и возродилося уже, як русинське.

Така міграція пройшла и у 1870-х годах, коли будовалася через Королево жилізниця, и сеся узлова штація потребовала много робочої силы.

У пузнійші часі историкы немала интересуются минувшинов Ньолаба и активно ведут там археологічні розкопки, про што идеса у статті ужгородського вченого Ігора Прохненка.

Королевський замок Ньолаб

У селищі Королево на Севлющині з висоти гори Ньолаб слідкують за течією часу руїни славного колись замка, званого межє тутешньов чияльдов пуд назывков «Город». У епоху середньоруччя та ранньомодернового часу сеся кріпость контролювала долину Тиси у тому важному місті, де быстра вода освобождаєся из гірських лещат и дужым потоком рвєся на широку супукуйну руїну.

Замкова гора, висотов 52 м (вершина – 212 м над уровнем моря), вулканічного походження. Она є сиравдішнім геологічним чудом, бо майблизькі пудвышєня находятя доста далеко уд нїї. Центр кріпости, площов 52 x 47 м, у плані пуд-овальної форми, міститься в сівєрно-заходнуй части верхньої терасы гори. По периметру розміщені жилі приміщеня, які окружают невеликий внутрішній двориць из колодязьом усередині. У 20 м уд основної замкової споруды проходила додаткова защитна лінія з камяницьов прямоугольної форми. Основну и допоможну системи укріплєнь из'єдновав муст, построєний на масивнуй кам'януй пудпорі з арочным проходом у центрі. Перед додатковов защитнов лінійов находився глубокий и широкий ров. Для контролю ґрунтового путя – єдиноґо удобного пудхода до замка, на полуднево-выходному боці Нялаба, недалеко уд основної кріпости, змурований невеликий бастион клиноподобної форми. Ушиткий видимий типирь архітектурний комплекс появився у результаті перестройки замка у XVI ст.

Рання ж історія кріпости начинатя у другуй половині XIII ст., коли окресности Королева были любимым містом для вадаскы на зубра, мідвідя и дикуна “меншого короля” (iunior rex Hungariae) Іштвана V (1270–1272 г.г.). Якмай ун у 1262 г. дав розказ про постройку на горі Нялаб коло села Фелсас (перша назывка Королева) вадаської хыжі – *Domus regalis*. Про тот ранній період

хоснованя сеї хыжі идея и у письмі 1264 г. папы Урбана IV, де ун просит Іштвана V вернути єї своєю матери (нікейській принцесі Марії Ласкаріні), бо передувше якраз она была єї властниця.

При конци XIII ст. на Нялабі мурують камяні стіны і ун стає замком. З сього часу и до начала XV ст. його властники часто мінялися. В епоху Ласло IV (1272–1290 рр.) кріпость принадлежала родині Убулфі. З начала XIV ст. над нив пановав магнат Беке Боршо, а після заколота Матея Чака (1312 г.) против малярського короля Карла Роберта Анжуйського у 1315 г. она перейшла у руки Бережського жупана Томаша, при сьому король розказав 'му удновити розбиту при штурмі королевськым войськом фортифікацію. Мусиме удмітити, ож при штурмі постраждали не лиш стіны твердыні, а й погигло много оборонцов и штурмуючих. Серед пуслідніх бов и представитель славного рода Палощі, який поклав свою голову в сьой кривавуй битці.

З часом удреставрований замок став центром домінії. Король Людовик Великий (1342–1382 г.г.) у 1378 г. передал 'го сынам молдавського воєводи Саса Балкови и Драгови на час исповнення ними должности угочанських жупанув. У сись період значно активізуєся волоська колонізація комітата, иниційована ище по татарськуй навалі корольом Бейлов IV (1235–1270 рр.). За потомкув Драгы (Драгфі) окрім оборонительної функції Нялаб играв роль культурного центра, про што свідчит переписаное туй у 1401 г. Тетрасвангеліє на слов'янськуй бесіді. (Зараз находится у Закарпатському краєзнавчому музеї. З нагоды 610-ї годовщины створення сьої памятки у Королеві зараз встановлений меморіал). Окрім родичув Драгфі в тоті часы у Нялабі гостилося немало приходнякув, котрых чаловали сюда и теплота спілкованя і ароматний запах вина, десять бочок якого каждорочно привозили из церкви в Севлюши.

Ідилія безжурного живота родини молдавського воєводи Саса перервалася у 1403 г. Король Сигізмунд (1387–1437

г.г.) позбавив Драгфію права володарювання замком, а в 1405 г. передав його Петрови Перенійови. Не рахуючи куртого проміжка часу у другуй половині XV ст., коли кріпость формально належала Баторіям, Нялаб до кунця своєї екзистенції лишався в руках Переніїв. Примітно, што для модернізації замка до потреби новоявленої артилерії Перенії закликали таліянського архитектора и фортифікатора Арістотеля Фіоравенті, бульше знаного, як проектанта московського Кремля у тому виді, який присокотився до днесь.

Бароны старалися не лиш про усиленя замкових стін, а и про внутрішньое убранство. Славилися ще и меценатством. За фінансової пуддержкы Катерины Франгепан, удовиці загиблого у 1526 г. у битці пуд Могачом Габора Перені, в 1533 г. у Кракові у видавательстві Ієроніма Вієтора были надруковані перекладені из латыні в замку Нялаб Бенедиктом Комяті “Письма св. Павла на малярськуй бесіді” з коментарями (Az szent Pál leveley magyar nyelven), які стали першов друкованов малярськов книг. У Королевському замкови знаний поет XVI ст. Петер Ілошваї Шеймеш написав поему про Міклоша Толді, яка майпузно лягла в основу трилогії Яноша Араня (Az híresneves Tholdi Miklósnak jeles cselekedeteiről és bajnokságáról való história). Гостьовав у Нялабі славний представитель малярської лірики епохи Ренесанса – Балінт Балашші. Но окрем знаменитых ученых, гостинностьов баронув Перені хосновалися и знамениті злодії. Серед них треба удзначити фальшовальника монет Мікловша, котрий туй зачав свою «кар’єру», увінчану повішаньом у Шарошпотоцькому замкови. Не мож забыти и знаного через свою злобность коменданта кріпости Мойсея Фанчікаї. За ним ся числят и мучення, и убивства, і цілий шор иншакых злодійств против чилядий комітата Угоча. Остатній етап історії Королевського замка пов’язаний из повстаньом Ференца Вешшелені у 60-х г.г. XVII ст., у якому участвовали даякі угочанські роды. Император

Леопольд I (1655–1687 рр.) утратив довіру до дворянства Сіверно-Вихідньої Мадярщини, у Королеві розмістив гарнізон пуд проводом Конрада Мейєра Бранденбурзького, котрому дав розказ зруйновати кріпость. Перенії домагалися спасти родовое гніздо и делеговали до Вени віце-жупана Яноша Гортяні, но його місія не вдалася. На кунци 1671 – у началі 1672 рр. мурь Нялаба были взорвані, після чого уже не удновльовалися.

Не творячися на таку богату історію замка, донедавна на ньому и в його близькуй окрузі проводилися лише періодичні неширокі археологічні поглядкы. До приклада, у XIX ст. два раз (1859 и 1881 г.г.) находкы из Королева приходили до Мадярського національного музея (Будапешт). Йсе были шилиякі жунські прикрасы, в тому числі позолочені рийзова карічка и вітка з косичками з дорогоцінного каміня, а ще рийзовий двойний натільний (“лотарингський”) хрестик. Окрім того, меже матеріалами были три гробові клинці из звіздоподобными шапочками, покриті срібернов фольгов. Они были найдені на місті розобраної тутешніми селянами крипты-каплиці, захороненя у якуй пов’язані из властниками замку.

Через сто годув, у 80-х г.г. XX сторочья, коло центральної части кріпости невеликі поглядкові роботы проводила палеолітична експедиція Музея Природы (Київ). Она зобрала подійомний пузньосередньовічний матеріал.

У началі 90-х г.г. минувшого сторочья, на території пам’яткы робила експедиція Украинського спеціального научно-реставраційного інститута “Укрзахідпроектреставрація”. Айбо роботы лиш номінално называлися археологічними, бо были направлені на вызначеня плановання внутрішньої застройки и завершовалися на глубині 0,5 м (при реальній товщі культурного шара 4 – 5 м).

Из 2007 г. за дослідження Королевського замка Нялаб узялася експедиція Ужгородського національного університета. У польових сезонах 2007, 2011–2016 рр. в різних частях пам'ятки были закладені п'ять шурфів і чотири розкопки, загальною площею 220 кв. м. Товща культурного шара становила уд 1,5 до 5,7 м. Дослідилися три жилі приміщення из кахляними печами, зібрана велика колекція матеріала: тисячі фрагментув керамічної посуду, в тому числі завезеної, кахлі, виробы из кожї, кости, каміня, скла и метала (до хыжнього ужитку, інструментарій до майстрованя, елементы одежі, прикраси, медальйон, жетон, текстильні пломбы, монеты, зброя, епітафій). Знаходкы свідчат про активное функціонуваня кріпости Нялаб из кунця XIII ст. до середины XVII ст., што повністю совпадає из писемнов інформаційов.

З каждов новов археологічних знаходков живот насельникув Королевської твердыні помалы уходить из темного світа легенд и угадованя до світлых реалій історії. Світло археології дозволило урвати з темноты землі свідчення про справдішное житя давнього населеня Притисянщины, одновити розорваное чередованя поколінь, об'єдинити дужым ланцом минувшину и теперішній час..

*Ігор Прохненко, історик, УжНУ
Переклад на русинську бесіду – М. Чухран*

Нещодавно у Рівненській області пишно відсвяткували 450-у річницю створення Пересопницього Євангелія. Велике зібрання із цього приводу відбулося також і у Виноградіві. Однак далеко не всім відомо, що набагато раніше, ніж у Пересопниці, Євангелія переписували і в Королеві. І коли переписування книг у Пересопницьому монастирі було, так би мовити, поставлене на конвеєр, то королівський раритет є штучним, унікальним витвором, переписаним під конкретне замовлення.

У фондах Закарпатського краєзнавчого музею зберігається манускрипт, якому зараз виповнюється 610 років, тобто так зване «Королівське Тетраєвангеліє» написано аж у 1401 році. Важливо, що рукопис із Королева має чітку географічну і часову прив'язку. У так званому «покрайньому написі» в кінці рукопису переписувач однозначно вказав місце своєї роботи – «в нялабском замке в кіральхазе», себто в замку Нялаб на території сучасного Королева. Як зауважила дослідниця цінного рукопису Одарка Долгош, він належить до двадцятки українських старовинних рукописів, які мають конкретну дату створення. Більше того, є всі підстави вважати, що це взагалі найдавніший рукопис на території України, написаний на... папері. На кожному аркуші на просвіт видно фірмову відмітку виробника (водяний знак) - чітке зображення єдинорога. Більш давні тексти, як відомо, писалися на пергаменті.

Вперше дослідив манускрипт відомий вчений і богослов, архімандрит Василій Пронін, 100-річчя з дня народження якого, до речі, нещодавно широко відмічалось на Закарпатті. Саме у своїй докторській дисертації, підготованій у 1951 році, дослідник першим описав цю знахідку із монастирського архіву. Згодом, у 1957 році, в Празі, журнал «Православная мысль» опублікував його більш розгорнуту статтю на цю тему.

Отець Василій передав Королівське Євангеліє до Ужгородського державного університету, де ним зайнялися вчені-філологи Василь Микитась та Павло Чучка. Вони встановили, що переписувач, який себе ідентифікував як «Станіслав граматик многогрішний», був місцевим уродженцем, бо в тексті зустрічається багато елементів живої народної мови. Справа в тому, що перед кожним із чотирьох канонічних текстів Євангелій містяться на кількох сторінках своєрідні вступні статті із певними поясненнями для читача щодо використання цих текстів у богослужіннях та обрядах, адресатом яких були автохтонні жителі.

Власне, за Радянської влади ніхто глибоким дослідженням Королівського Євангелія не займався, адже атеїстичний світогляд тої епохи не вбачав у тому особливої цінності.

Тільки недавно працівниця краєзнавчого музею Наталія Шевніна опублікувала історичну розвідку щодо дарчої грамоти, що зберігається разом із Тетраєвангелієм. У ній ідеться, що ця книга дарується одному священику, «попу Микиті» на пам'ять про сім'ю дарувателя. Наведений перелік членів сім'ї цікавий насамперед тим, що імена їх виразно слов'янського походження - Радимир, Титомир, тощо.

Особливу увагу фахівців викликає художнє оформлення тексту – віртуозно вимальовані заставки, заглавні літери, багатоколірні візерунки. Вони свідчать про високу майстерність художника, вмінні користуватись спеціальними фарбами (і виготовлювати їх), адже за 6 століть барви малюнків залишилися свіжими і яскравими.

Хто знає, який шлях пройшла старовинна Книга, поки не опинилася у архіві Мукачівського монастиря, а потім у фондах Закарпатського краєзнавчого музею? Стан її залишає бажати кращого, бо невблаганний час таки залишив на сторінках свої суворі відмітини. Обдерта шкіра із дерев'яної палітурки, загублено кілька сторінок.

Реставрація коштує дуже дорого та і навряд вона здатна відновити автентичний вигляд рукопису.

Михайло Чухран

Завдяки цьому матеріалу (та і багатьом іншим) це Євангеліє було відреставровано, виконано ротапінтне видання, а в Королеві 2010 року встановлено пам'ятник Королівському Євангелію!

Розділ 4

Інценівки для школи і дитсадка

Великодні традиції

Учасники: Дідо, Баба, внучка з цімборашиками
На сцені три–чотири дівчата (внучка з подружками)

- Внучка:* - Настали файні теплі дні,
Йсе дуже любиться мені!
- 1 подружка:* - Кругом у нас на Закарпатті
Дерева у зеленім платті.
- 2 подр.:* - І оживає вся природа,
Весна – пора прекрасна года!
- 3 подр.:* - Ушиткі раді мы сьогодні -
Свята ж приходят великодні!
- Всі :* - А їх у нашому селі
Й великі люблять, і малію

Входить баба, внучка залишається, подружки відходять назад

- Баба:* - Аби зустріти файно свято,
Робити мушу я багато:
Смачну спекти я маю паску
Та знести із пода ковбаску,
Ще маю шовдиря зварити
И сыр, и масло приладити.
- Внучка:* - Про хрін, бабусю, не забудьте,
В кошарку з крайчику затрутьте.
- Баба:* - Заставлю діда хрін натерти,
Бо любить шовдирь з хрінном жерти!
Гей діду, де ти заховався?
За діло нині ше й не брався.

Появляється дідо.

- Діло :* - Неправда! Зранку роблю тяжко,
Вже натягнув вина корчажку.

- Баба :* - Чого ж ся так тягло помалу?
- Дідо:* - Бо штось в шлангови ся заткало.
Ходив за другим до сусіда...
- Внучка:* - Не буде толку нам из діда!
Сидить та курить піпу свою...
- Баба:* - Я від роботи вже ся бою!
Бо справи нині всі жіночі!
От яйця вже зварені з ночі,
Коли їх встигну мальовати?
- Внучка:* - Не треба, бабко, ся бояти!
У школі ж я чомусь навчена,
И паска буде посвячена!
Подружки йдуть на допомогу...
- Баба:* - Йой, слава Богу, слава Богу!

виступають подружки

- Баба:* - Сідайте, дівочки, зашором,
Фаріт, малюйте из узором!

дівчата сіли и малюють

- Внучка:* - А я без діла не сиділа,
Ось тут є скатертинка біла,
Єден не вишила ще край...
- Баба:* - Сідай, онучко, вишивай!
(виходячи) А я покладу паску в піч,
Бо зараз вечір, скоро ніч.
- 1 подр.:* - Ой, неспокійно штось мені -
Кидь прийдуть завтра легіні,
Мене полиють так, ги квітку,
А ще ж не так тепло, як влітку!
- 2 подр.:* - Вони ж не ллють води з відра,
Ото традиція стара!
- 3 подр.:* - Тепер ідуть з одеколоном
И всім бабкам, дівчатам, жонам
Ледь-ледь побризкають за вухо,
Щось ніби й ллють, на ділі ж сухо.

Дідо ззаду: - Так, щедро лилася вода,
Як баба була молода!
То було шуму, крику, писку!
Тепер бы дала ще й по писку...
1 подр.: - Одеколон коли тройний,
То ліпше ти його й не лий!
2 подр.: - Не хочу я, щоб пахли вдома
Парфуми « сіно та солома»!
3 подр.: - Ой, закарпатські женихи!
Ладіт нам імпортні духи!
Баба - Як файно паска ся спекла!
(входить): В печі як треба підросла!
Подружки: - І в нас робота вже готова!
Внучка: - Та й я ще вишила три слова,
Що ангел нам приніс з небес:
Всі хором: - Христос воістину воскрес!

Коза-дереза

Казка

Персонажі :

Ведуча

Коза

Ведмедик

Вовчик

Лисичка

Рак-неборак

Ведуча: - Жили собі колись баба з дідом.
Баба все йде спереду, а дід йде слідом.

***Входить Баба - горда, руки в боки, за нив Дідо, як
хвостик, плетеся.***

Баба: - Скучно мені стало жити,
Мушиш, Діду, козу купити.

Коза мені молочка дасть,
Буде ще з неї солонина и масть.

Дідо: - Не буде, бабо, з кози масти...
А ко ж буде тоту козу пасти?

Баба: - Два наші сини будут пасти, Діду,
А на третій день сама з нею піду,
Аби коза гарно травичку пасла
Та дала ще і сиру і масла.

Дід: - Добре! Я на ярмарок піду,
Козу бабі приведу!

Виходить

Ведуча: - За три копійки (або три копи)
Купив Дід козу из самої Європи

Дід приводить Козу

Дід: - Хоч коза ще молода,
А вже в неї борода,
И такі гострі роги —
Хоч кого прожене з дороги!

Ведуча: - А ще коза любила брехати,
Таке добро привів дід до хати!

Баба: - Сину мій, старший сину!
Веди пасти худобину!

Старший - Буде в мене коза нагодована, сита, *син:*
А не голодна і не сердита.

Водить козу по сцені – пасе.

Ведуча: - Хлопець козу попасає,
А коза бородою потрясує,
Та лиш одну має гадку –
Аби дома не було порядку.

Дід: - Кізонько моя мила!
Чи ти їла, чи ти пила?

Коза: - Цілий день ходила, ні разу й не сіла,

А нічого не пила и не їла.
Тільки бігла через місточок
Та схопила кленовий листочок;
Тільки бігла через гребельку
Та вхопила води крапельку.
Тільки й пила, тільки й їла!

Дід: - Із сього не буде діла!
Іди , хлопче, геть із дому,
Не треба такого нікому!

Ведуча: - Пішов син та й плаче,
А коза від радості скаче.

Меніший син: - Поведу я козу на поле,
Лиш най мене ріжками не коле.
Буде коза сита,
А не голодна і не сердита.

Водить козу

Ведуча: - Хлопець козу попасує,
А коза бородою потрясує,
Та лиш одну має гадку –
Аби дома не було порядку.

Дід: - Кізенько моя мила!
Чи ти їла, чи ти пила?

Коза: - Цілий день ходила, ні разу й не сіла,
А нічого не пила, не їла.

Тільки бігла через місточок
Та схопила кленовий листочок;
Тільки бігла через гребельку
Та вхопила води крапельку.
Тільки й пила, тільки й їла!

Дід: - Із сього не буде діла!
Іди з дому, хлопче,
Бо тебе коза стопче.

Ведуча: - Пішов син та й плаче,
А коза від радості скаче.

Баба: - Я баба знаменита!

У мене коза буде сита.
Дам козі наїстися,
Скільки лиш у черево вміститься.

Водить козу

Ведуча: - Баба козу попасує,
А коза бородою потрясує,
Та лиш одну має гадку –
Аби дома не було порядку.

Дід: - Кізенько моя мила!
Чи ти їла, чи ти пила?

Коза: - Цілий день ходила, ні разу й не сіла,
А нічого не пила і не їла.
Тільки бігла через місточок
Та схопила кленовий листочок;
Тільки бігла через гребельку
Та вхопила води крапельку.
Тільки й пила, тільки й їла!

Дід: - Із сього не буде діла!
Іди геть із дому, бабо,
Бо пасла ти козу слабо.
Сам попасу кізку милу,
Верну їй красу и силу!

Водить козу

Ведуча: Пас дід козу, пас,
А як прийшов пізній час,
Побіг додому увечері
Та й став перед козою на двері.

Дід: - Кізенько моя мила!
Чи ти їла, чи ти пила?

Коза: - Цілий день ходила, ні разу й не сіла,
А нічого не пила и не їла.
Тільки бігла через місточок
Та схопила кленовий листочок;
Тільки бігла через гребельку
Та вхопила води крапельку.

Тільки й пила, тільки й їла!

Дід: - Із сього не буде діла!

Доста було брехати!

Іди, козо, геть із хати!

Ведуча: - Наробила коза людям шкоду

Тай утекла у ліс, на природу.

И поселилася не в якусь палатку,

А в гарну зайчикову хатку.

Коза сидить у хатці. Проходить Зайчик.

Зайчик: А хто, хто сидить у хатці на печі,

Ще й з'їв усі з капусти колачі?

Ведуча: - Коза ногами тупу-тупу,

Налякала всю молодшу групу.

Коза: - Я коза-дереза.

За три копи куплена,

На півбока луплена,

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затовчу,

Хвостиком замету.

Тікай геть!

Зайчик утік, сів на пеньок і плаче. Прийшов Ведмедик.

Ведмедик: - Що з тобою, Зайчику?

Чого плачеш, побігайчику?

Зайчик: - Плачу, бо мене на двір

Прогнав з хатки страшний звір -

Рогатий,

Бородатий

Та ще й сильно хвостатий!

Ведмедик: - Мені той звір не страшний,

Бо я в лісі головний.

Підходить до хатки

Ведмедик: - А хто, хто сидить у хатці на печі,
Ще й з'їв усі з капусти колачі?
Ведуча: - Коза ногами тупу-тупу,
Налякала всю середню групу.
Коза: - Я коза-дереза.
За три копи куплена,
На півбока луплена,
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затовчу,
Хвостиком замету.
Тікай геть!

***Ведмедик злякався і втік. Зайчик на пеньочку плаче.
Прийшов Вовчик.***

Вовчик: - Що з тобою, Зайчику?
Чого плачеш, побігайчику?
Зайчик: - Вовчику- братчику,
Плачу, бо мене на двір
Прогнав з хатки страшний звір -
Рогатий,
Бородатий
Та ще й сильно хвостатий!
Вовчик: - Прожену того звіра із хати,
Мені не сміє хвостиком махати.

Підходить до хатки

Вовчик: - А хто, хто сидить у хатці на печі,
Ще й з'їв усі з капусти колачі?
Ведуча: - Коза ногами тупу-тупу,
Налякала всю старшу групу.
Коза: - Я коза-дереза.
За три копи куплена,
На півбока луплена,
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затовчу,

Хвостиком замету.
Тікай геть!

***Вовчик злякався і втік. Зайчик на пеньочку
плаче. Прийшла Лисичка.***

Лисичка: - Що з тобою, Зайчику?
Чого плачеш, побігайчику?

Зайчик: - Лисичко- сестричко!
Плачу, бо на двір
Прогнав мене з хатки страшний звір -
Рогатий,
Бородатий
Та ще й сильно хвостатий!

Лисичка: - Прожену того звіра із хати,
Мені не сміє хвостиком махати.

Підходить до хатки

Лисичка: - А хто, хто сидить у хатці на печі,
Ще й з'їв усі з капусти колачі?

Ведуча: - Коза ногами тупу-тупу,
Налякала всю старшу групу.

Коза: - Я коза-дереза.
За три копи куплена,
На півбока луплена,
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затовчу,
Хвостиком замету.
Тікай геть!

***Лисичка втекла. Зайчик на пеньочку плаче. Прийшов
Рак.***

Рак: - Що з тобою, Зайчику?
Чого плачеш, побігайчику?
Чого ти по траві не скачеш,
А сидиш та плачеш?

Зайчик: -Ой, Раче-небораче!
Плачу, бо мене на двір
Прогнав з хатки страшний звір -
Рогатий,
Бородатий
Та ще й сильно хвостатий!

Рак : - Прожену того звіра із хати прожену,
Бо сам маю силу страшенну.

Підходить до хатки

Рак: - А хто, хто прийшов уночі
Та сидить у хатці на печі?

Ведуча: - Коза ногами затупотала,
Що аж виховательок налякала.

Коза: - Я коза-дереза.
За три копи куплена,
На півбока луплена,
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затовчу,
Хвостиком замету.
Тікай геть!

Рак : - А я Рак-неборак,
Як ущипну – буде знак!

Щипас Козу

Коза: - Ой-ой-ой! Ой-ой-ой!
Прийшов і на мене герой!
Там , де вщипнув - буде слід!
Рятуй, бабо! Рятуй, дід!
Від силача могучого,
Від Рака щипучого!

Прибігли Дід, Баба, Сини, всі звірята.

Баба: - Вернися, кізонько, до нашої хати.

Дід: - Та тільки вже не будеш брехати.

Коза : - Ой , буду я чесно жити,
Та все правду говорити!
Сини: - Бо як прийшла біда,
Не допомогли роги і борода!
Коза: - На полі ся напасу,
Молока вам принесу!
Ведуча: - А Зайчик вже не плаче,
А весело скаче!
Зайчик: - Спасибі, Раче-небораче!
Ведуча: - А крім Рака-неборака...
Всі хором: - І всім глядачам велика подяка!

Ріпка

(Інценівка української казки на пудкарпатський сохташ)

Персонажі : *Ріпка*
Старий Дідо
Баба-командирка
Чесна Внучка
Роботящий Песик Жучка
Хытра Мачка Мурлін Мурло
Мышка –силачка.

На сцені появляються всі герої, спереду Дідо, Баба, Внучка.

Дідо : - Вижу, вижу из окна –
На городі вже весна!
Внучка : - Файно гріє сонце з неба,
Посадити Ріпку треба.
Баба: - Діду! В хыжи не сиди,
Иди Ріпку посади!

Дідо із великов лопатов «садит» Ріпку.

Баба: - Час помалинькы минає,
Наша Ріпка пудростає.

Прибігла Мышка, обходить Ріпку

Мышка : - Вокул Ріпки бур'яни,
Заважають юй они!

**Наперед уйшли Песик из Мачков, а Дідо з Бабов
удступили у другий шор.**

Внучка: - Доста много в нас роботы -
Бур'яни всі прополоти.

Мачка: - А я уд учора
Така якась хвора,
Болят мене лабкы,
Ляжу на постіль коло Бабкы,
Уд сметанкы щикаю,
Серіал из Бабков поникаю.

Песик: - Ой, ты, Мачко, не хытруй,
А маймало ся лінууй!

Мачка: - Мене звати Мурлін Мурло,
Я майфайна на вшиткое село.

Внучка: - Берися, красуньо, до лопаты,
Обы Ріпку обкопати.

Мышка: - А в мене є ще й мотика,
Рости, Ріпко, превелика!

Наперед вийшли Дідо тай Баба

Дідо - Настала літня пора,
(*утираючи чоло*): Усяды велика жара!

Внучка: - Прийшла велика спека
Из Африкы, здалека.

Баба: - Иди, Діду, до городу,
Поливай на Ріпку воду!

Мышка: - Из колодязя вода
Сама не прийде сюда!

Песик: - Беру відро тай поливачку,
Покличу на помуч нашу мачку.

Мачка - Хочу спати,

(потягуючися): злипаються кліпкы,
Поливати не годна-м Ріпки.

Дідо: - Пестя ти лаба,
Розпестила тя баба!

«Поливають». Ріпка «росте»

Баба: - Ріпка уросла велика, груба!

Дідо: - Кидь 'ї потягну – ще впаду дуба...

Тягне-потягне, утягти не годен...

Дідо: - Коло телевізора, Бабо, не лежи,
Потягнути Ріпку ми поможи!

Тягнут-потягнут...

Баба: - Поможє нам ще й внучка,
Бо она не білоручка!

Тягнут-потягнут...

Внучка: - Песику! Прибіжи,
Нам усім поможи.

Тягнут-потягнут...

Мачка (збоку): – За дараб великий сала
Вам и я бы помагала.

Песик: - Пой сюда, хытрухо,
Бо приведу тя за ухо!

***Тягнут...Мачка, правда, тягне єднов лабков, а другов
ротик прикрыла, позіхаючи...***

Мачка: - Я бы й мышку попросила,
Бо велика в неї сила!

Всі обзираються, утираючи пот и тяжко дыхаючи.

Мышка уходит наперед.

Дідо: - Кончайте передышку,
Дочекали-сьме ся Мышку!

Тягнут... Мышка мачку - за хвуст... утягли Ріпку!
(У образі Ріпки, ясне діло, кось дорослий)

Дідо: - И на сьому казка вся
Баба: - Про Бабусю й Дідуся!
Внучка: - Про чесну Внучку!
Песик: - Про песика Жучку!
Мачка: - Про мачечку хытриньку!
Мышка : - И про мышку малиньку!
Всі хором: - Айбо дуже сильниньку!

До дня писемності

У ролях : ведуча, Нестор, Апостол Андрій, Мефодій та Кирило

Ведуча

Багато вже століть із нами
Живе слов'янськеє письмо,
Воно творилось мудрецями,
А не з'явилося само.

Для нас історію держави
Письмо це в книгах зберегло,
Діяння гордості і слави
Донести до цих днів змогло!

Нестор (пише)

Нестором звать мене люди,
Із дитинства я вчив алфавіт,
Будуть читати повсюди
«Повість временних літ».

Щоб знали усі українці

Події, що були давно,
На першій писав я сторінці,
Як древній праведник Ной

Сім'ю врятував від потопу
Та знову весь світ заселив,
І сина в сучасну Європу
Відправив і благословив.

На землях, багатих лісами,
Між чистих річкових вод,
Під сонячними небесами
Розмножився славний народ.

Ведуча

А згодом в ці землі родючі,
Як пише чернець- грамотій -
Ісуса Христа прийшов учень,
Що звався Первозванний Андрій.
Заходить Апостол Андрій
Цей край ще пустельний і дикий
Та з часом між буйних дібров
Постане тут город великий
І в ньому багато церков!

Земля буде благословенна,
Дасть людям добро немале,
Тут різні словянські племена
В єдине зіплються ціле.

(піднімає руки)

Я молюся, Царю Небесний,
Їх милістю ти наділи!
І мудрий закон доброчесний,
І пастирі їм надішли!

Щоб люди тутешні пізнали
И ласку Твою й доброту!
В творіннях учених читали
Про Істину Божу святу!

Виходить. Заходять Кирило та Мефодій
Кирило

Брати Кирило та Мефодій,
Аби творити світло знань
И їх поширити в народі,
Звернулись до святих писань.

Мефодій

Вже три абетки є на світі - -
В юдеїв, греків, латинян,
Але придатні для освіти
Вони не були для слов'ян.

Кирило

Тож в тиші монастирських келій
Творили букви я і брат,
Й понесли їх в людські оселі
І на Дунай, і до Карпат.

Мефодій

Так Боже слово всі пізнали
І поклонилися Йому,
Бо по слов'янськи переклали
Ми з братом Біблію саму!

Нестор

Тлумачили нам браття
Писанія святі,
Щоб мали ми поняття,
Як вестися в житті

Та Славу величали
Небесного Творця
Й про мене пам'ятали -
Простого чернеця!

Ведуча (тим часом всі стають коло неї)

Труди Мефодія й Кирила
І праця Нестора-монаха -
То справді є велика сила,
Яка неначе крила птаха

Народну душу ввись підняла
До Сонця істини і правди,
Писемність нам аби давала
Думки розумні та поради!

Всі разом

Щоб нам знаннями багатіти
Про рідний край, про гори й ріки,
И роду ми якого діти
Щоб пам'ятали ми навіки!

Розділ 5 Несерйозноє

Из цикла «Євроказки по нашому»

СПЛЯЧА КРАСАВИЦЯ

Цілий тьждень прекрасний Принц продирався через заворожині хаці, тирня и корчуля тай лиш накониць добрався до Завороженого Палаца, якраз у тот час, коли дись далеко-далеко на церквах зазвонили на службу. Подрабаний, посуканий, из пурваними локтями и колінами, увидів на тихуй полянці прекрасну хьжу у стилі дібровських румуну вадь пудвиноградовських циган – штось великоє, богатоє и безтолковоє, котрое люди будовали годами, а пак жили у літньої кухни-няріці, бо газ шповровали. Так што Принц легко найшов няріку и, не ковтаючи (бо знав, ож и так ніко не вчує), удтворив незамкнуті двирі тай зайшов удну .

Там пуд стінов на склянчануй постели спала заворожена Красавиця, а так солодко, што аж мало й носом свистала. Добре проінформований принц сміло уд нной приблизився и смачно поцулював ‘ї у ... но, куда вже досяг. Прекрасна Принцеса - так у нїї писало у трудовуй книжці - перестала свистіти носом, удкрыла едно око... оба ока... и паскудно залаяла:

-!! Ко туй ходит, ногами дубкат, ги кунь?! И в неділю не дадут ся успати!!

- Йсе я - Принц ушиткої Пудкарпатської Руси Пїтьо Безгатькович Другий!

- Ото ты ня поцулював? Не побоявся? Та ты легінь! (Правду кажучи, принцесу мож было называти Красавицьов, лиш маючи у виду її припрятані дись гордув золота, канчув диймантув, а ще штовф акцій «Газпрома», «Microsoft» и «Ужгородського конячного завода»)

- Айно, я! –уповів Прекрасний Принц, незамітно обтираючи рот рукавом.

- Хочеш ся женити? – догадовалася газдыня, -
Добре! Такой завтра – у ЗАГС!

Из сими словами солодко, як уже свого, поцюльовала
'го у нус (гет молода, ще ся не розумілася нич, сарака).
Но в Завороженому Палаці, за котрим ся числила и йся
няріка, из цулюнками не вьсо было так просто! Принц
закотив очи пуд чоло, зажмутив кліпкы, упав попри
фейкової Красуні и захрапів, ги пожарник. Уже снили
'му ся «майбахи», яхти, вілли, Багами и остров Їбца.

- Спи до понеділка, - ніжно прошептала из першого
позирания залюблена Принцеса тай заспала горі ним и
сама.

Туй раз лиш через удопернутий оболочк залетіло штьось
світлоє, блискачое, закутилося, ги віхор,
матеріалізовалося у Прекрасну Фею (у суй казці вшиткі
персонажі прекрасні) тай ступило на падимент.Сяк ты ся,
дівко, нигда не уддаш! – сердито бурнуло сесе
потусторонньє сотворіня, тяжко вздыхнувши, - Но та вже
чинити!

Фея, діючи за технічним регламентом и
додержуючися протокола перебування у Казковому
Царстві, простягнула руку до часуника на стіні,
выставила таймер на «+100 году» и улетіла в оболочк.
Лиш чути за нив было:

- Понеділок, кажеш...Ха-ха!

Продовження, як самі розумієте, буде у 2119 годі.
Чекайте!

На пошті

Прийшов-им аддека на районну пошту письмо загнути. Докіть-им 'го законвертовав, пудписав, марку заліпив, тай вижу – у оболочок, де берут гроші за комуналку, очереди, як ото усе сохтує, нее. Но, майже нее –лиш дві бабкы. А квитанції на газ, світло, коло себе, гроші при собі, но, думаю, та поплачу вшитко типирь. Став-им за ними у шор, а передня бабка, помалы удкрыла свою ташечку дамську, што давно, коли ще была дівка, назвалася редіка (ридикюль –фр.), довго там шупала, пытала, тай лиш утягла буділарошчик старий, усуканий, эпохы Мікловша Гортія, а з ним ище усякі цідолы тай книжочки. Бере першу книжочку, довго ї' обзирає, перевертаючи на всі боки, пак лиш суне в оболочок поштарці.

- И кулько маю платити?

- 28 гривню 35 копійок.

- Як 35?! А не 33?! Не годно быти! Поникай майдобре., дітино, ще раз.

- 35 написано. Пак самі-сьте писали, - каже молода поштарька.

- Ніг, не я. Ото дідо писав И замолоду бов нерозумний, кидь ня взяв, а типирь постарів та зовсім на дітинський розум перешов...

Поштарька ї' перебила, бо бабку явно понесло из пошты на стародавні спомины:

- Пак платити будете?

- Буду, ай як! Нашто-м прийшла? Не платити! Йой, як много нагоріло!

Тягне з буділарошика папірьові гроші, лічит, збиватся, перелічує, то докладає, то удкладає; Пак унимат жминьку копійок, беззвучно киваючи губами, едним перстом по деревляному прилавку насунула малинький ракашкик из 35 копійок:

- Ото дідо туюлько напалив газу! Здябну, каже. Тадь коли пара рота у хыжи не йде, та доста...

- Бабко, йсе книга на електрику, а не на газ.
 - Йой, пропав бы з дідом, як ми наколотив из семи книгами! А здача?
 - Дали-сьте руно, без здачі.
 - Айно?!(підозріло)Нно, най ти буде! Та не пуйдут ти на хосен копійочки мої пінзіяшні!
 - Які такі копійки – усердилася пошташка – дали-сьте 28 гривню 35 копійок. Як туй пише.
 - А не 33?
 - 35.
 - Добре, добре, вижу, ож 35 –вижу. Ачий я не глуха. Пряче газову книжку у редіку, тягне другу.
 - А! Туй є за газ!
- Уся процедура продовжуєся – не вірит написаному, платит многими друбними папірцями. Довго лічит здачу копійками.
- Но, дітино, а типирь за воду...
- Час иде, начинаю мийреговатися, штось того затягуєся...
- Но, типирь за телефон...а йсе што за цідола?
 - Лоте-Забава.
 - А нич-им не уйграла?
 - Ото не до нас , а туда йдіт, де-сьте ‘ї брали.
 - Та я вже там была ... Нич на ній неє.. Но, бери, дітино, за смігя...За квартиру...
- Пушов бы-м уже гет, бо ноги ми потерпли стояти та шкода лишати - стою вже до кунця. Зад мене ся пристроило дас 15 людей... Друга бабка, што нараз передо мнов, потихи дримле.
- Онукови за Интернет...
- Люди вже поверх двадцить. Стою поверх 40 минут! Кидь пропуцу автобус «Варош-Село», буду кукурікати аж до вечера... но гиби! всьо! Складує дуже акуратно пачку цідолок и книжечок у редіку. Штось у ній бабрат, бабрат...И унимат другу пачку, ище майтовсту!
- Но, а типирь за доньку поплачу...

У голові ми ся зачало обертати, ноги ми помнякли, у очох ми ся змирькло. Мало прочунав-им ся, коли бабка накониць то спаковалася гет. И туй друга бабка пробудилася, удоперла свою немаленьку редіку и утягла цілий штовц усяких квитанцій...

Пан дохтор, а коли ня упишут из болниці? Тулько в ня дома роботы... Тай світло, газ не поплачені, ще ми удотнут!

Русинський товмачник у скетчах

Персонажі –

Тітка Юліна

Дідо Митро(Митер)

Шоні, Дюсі, Анця і т.п.

Парна – подушка, довга парна – перина.

Тітка розказує подрузі.

- Любить муй ходити на охоту.(вадаску). Я 'го пускаю, бо так хоть на день маю в хижі спокуй. Понесе рано жирну печену курицю, породички, хліба дорогого 10 гривень, біда би 'го взяла! Півлітра. Но та хоть своя, некупована... Принесе ввечері сідого од старості, худого, як щітка, зайця. Або фазана – кожа, кості, піря... На левеш треба ще 4 кубики Маггі додати, аби штось у роті чути...

- А муй и того не принесе. Прийшов раз, хвалиться: - Ми четверо устрілили одного зайця. Звідаю: - Так як-исьте 'го поділили? – Ун каже: - А ми 'го не нашли... - Та так я з його хожінь дослідила, што мій чоловік, я вам кажу, парнокопитний.

- Як сесе розуміти?

- Прийде увечері ніякий, пушку в закуті припре, ще добре, кидь ся ззує, та покладе свої копита прямо на парну и спит до рана, ги убитий...

Крумплі – картопля.

Базар

Бабка довго топчеться перед прилавком із овочами.

- Йой, купила би-м хоть 10 кіл тих молодих крумпиль, айбо боюся, ож не донесу...

Гуманна продавчка: - Не буйтеся, бабко, я вам так наважу, што донесете...

- А чого такі дорогі?

- Євро, бабко, пуднялося. И бáриль, бáриль, подорожав!
То вшитко из-за бариля!

Турист за Львова: - А правильно – картопля, а не якісь там ваші крумплі!

- Правильно - Solánum tuberósum, а картоплю ваш нянько на зоні їв. Кажу вам – беріт крумплі!

Біци́гли – велосипед. Від лат. Bicycle - двоколісний. Мадяри кажуть - kerékrag .

Дід перед телевизором. Ідуть «Новини Закарпаття». Він їх коментує, як у «Наша Раші» таганрозький Сergyога .Лиш у нас є зворотній зв'язок.

Диктор: - На улицях вароша ховзанка (ожеледиця) начинила челядьом повно суети.

(Старасться говорити офіційно) Вчора громадянка Н., 1965 року народження пересувалася вулицею Маяковського у нетверезому стані...

Дідо: - Маяковський – у нетверезому стані? Ун уже давно ні в якому стані.

Диктор (виправився): Громадянка Н. 1965 року народження рухалася по вулиці Маяковського на велосипеді.

Дід: - По Маяковського на біциглях ? То точно, як по Чапаєва на тачанці, по Леніна на броньовику...

Диктор: - Скажемо просто - вчора громадянка Н., 1965 року народження пересувалася просто вулицею просто Маяковського просто на велосипеді у нетверезому стані...(Пауза. Не дочекавшись дідового коментаря, продовжує) І протягом п'яти хвилин порушила правила дорожнього руху на загальну суму 1 987 грн. 43 коп., що склало приблизно 73 грн. на погонний метр проїханого шляху. В тому числі - перевищення швидкості, перетин суцільної лінії розмітки, подвійний обгін, нарешті, наїзд на припаркований автомобіль ДАІ марки «Жигулі» 1970 року випуску.

Дідо: Я тоту жону знаю! Боюся, што знаю...И біціглі тоті, видит ми ся, знаю...

Диктор: -В результаті ДТП автомобіль доставлено до реммайстерні із важким забоем капота, переломом шарової опори і вивихом рульової тяги. Біціглі...е-е.. велосипед відбувся подряпиною переднього крила. Сумарна маса порушниці разом з мішком картоплі на багажнику перевищувала масу автомобіля разом з двома патрульними.У тверезомі стані. В момент ДТП мимо рухався водій КАМАЗу громадянин П. 1987 року народження у нетверезому стані, на щастя, пішим ходом. Побачивши цю дорожню пригоду, він втратив контроль над власними ногами і врзався в дерево типу «акація» 1935 року посадки, в результаті чого дерево впало і перекрило вулицю аж до ранку..

Дідо: - А я би крайчиком обійшов! Ище й на біціглях!

Диктор: - Громадянка Н. з місця пригоди зникла на великій швидкості, а потерпілий громадянин П. ушпитальований із травмою носа, надривом від сміху голосових зв'язок і втратою портмоне із двома сотням гривень. До речі, нашому телеканалу прийшло замовлення на привітання – Просимо передати палку подяку панові П. з вулиці Маяковського (1890 року народження) за загублені 200 гривень і просимо виконати для нього якусь веселу пісеньку!

Дідо: - Дочекався- на кониць то Маяковський у тверезому стані. І без біціглів!

Хижа – хата, будинок.

*У сільську хижу заходить інтелігентного виду панок, звертається до баби з дідом
(у діда вид дуже кислий)*

- Чи не можна би зняти у вас квартиру на літо? Маю бажання пожити у сільській тишині, подихати свіжим гірським повітрям, попиту чистої криничної водиці...

Баба (радо): - Ишли- би съте на квъртіль? Та хоть нáраз. Будете жити туйка, в хижі, а я перейду в няріку (літню кухню), діда спакуеме у хлів на сіно...А ко ви єсьте, паночку сріберний?

Пан (зверхньо): - Я - Арсеній Фітьковський, професор, доктор філологічних наук!

Дідо оживає: - Дохтор! Дохтор! Пан дохтор, што тото зо мнов такое, што кидь засплю обутий, та рано болит ня голова? Носив-им уже топанки до шустера, штось не помогло.

Баба: - Та то, діду, п'янка виновата.

Дідо: - Годно быти! Шустер вічно п'яний. Но што ми повісте, пан дохтор?

Пан (жовчно): - Я не по цьому профілю.

Дідо: - А! Розумію! Пойте в кутиць, поникайте нашое паця. Другий день слабо їст, а такі 'му добрі поміи даю, што сам би їв. Баба так и варит... А чого корові черево ся вдуло? А чого ся кури в спеку нестися перестали, пан дохтор? Дохтор? Де йдете з хижі?!

Папучі – тапочки

На день Валентина два сільські хлопці приходять у гости до дівчини у міську квартиру. У прихожій роззуваються.

- Беріть, хлопці, папучі!

Один бере, а другий тоном знавця етикету:

- Мені не треба! У мене штрімфлі цілі.

- Вітаєме тебе, Марько, из дньом присятого Валентина!

- Дякую красно! Уже вполудне, а окрем вас, ищи ня ні єдна скотина не поздоровила!

- Та ми перші? А ти все кажеш, село, село! Най ся спрячут коло нас тоті вароські легіні!

- Оби тя, Марько всі любили, та оби тя вже дакотрий крутелик за жону взяв. Бо вже ти, як не як, 29! Чого тя не берут? Така-сь файна, вчена, розумна...

- Сама не знаю, што сим вареським хибит! И кличут, и пробують, а не берут! А в тебе, Йончі, што так ноги у паркет дороготний шкребут?
- Пак ногті папучу порвали...

Дараб – шматок

Гостина. Гості у Юлини.

- Дорогі гості, пийте, палинка в нас добра. Пийте, пийте!
- А ви з нами не вип'єте?
- Я не п'ю, бо я не п'яниця, а ви пийте, пийте, дорогі гості! Та їжте, што видите, не голоднійте, як дома! Кладіт собі породички, огірки! Крумплі топтані! Такоє вшитко на базарі дорогоє, айбо беріт собі, хоть што! А ко зовсім совісти немає – та й шовдиря собі вріжте! И хліба собі маслом мастіт!
- Та ми мастиме!
- Мастіт, прошу вас, гості золоті!
- Пак мастиме.
- Ото ви дарабами кладете, а я прошу вас – мастіт!!

Файний – красивий, читавий – сильний.

Зять і теща

- Та ви, мамо, першим автобусом приїхали? Встигли-сьте? Я вас и на полудне не чекав.
- Так-им, Феріку, за автобусом бігла, што мало-м ноги не поламала.
- Поламати не поламали, но покривили-сьте їх читаво... А хочу звідати – ци любите ви мамо, природу?
- Та де би-м не любила! Я на природі, мож казати, уросла. Зелені дерева, потята фітькавуть, свіжий вітрик провіват...То моє.
- Я так и думав! Та завто постелив-им вам на балконі... А такі-сьте, мамо, нині файні, што мож би вас на рекламу фотографовати.

Теща аж розцвіла від несподіваного, взагалі першого за довгі роки комплімента:

- Та на яку, Феріку? У телевізор? У «Космополітен»? На які такі реклами?

- Пак на тоті, што вішають на електричні стовпи... На трансформаторні будки...

Розділ 6

Чупакабра Телесценарій

29.10.2xxx у кафе «Хххххх»

о 18.00 к.ч.

проводиться перше установче засідання клубу
«Білий Чупакабра»

Девіз жовтневого засідання
«Вибери мене – щастя тя не мине»
Запрошуються всі любителі гумору
Кількість місць обмежена!!!

У програмі:

1. Фіномні фігли, смішні історії, веселі анекдоти про вибори, виборців, обраних і необраних кандидатів (і не тільки).

2. Тематичні конкурси «Міс Голосувальниця – 2010», «Золотий голос округу №123», «Виборець року», «Хто перший у кабінці». Призи – іменні бюлетені, ручки для викреслювання несимпатичних кандидатів, календарики на 2005 р.

(залишилися з минулих виборів).

3. Танці, в т.ч. «Електоральний чардаш», «Танго з бюлетенем», «Хоровод навколо урни», вальс-фантазія «Сон кандидата». Ексклюзивно для дам - білий танець з іще діючими депутатами.

4. Хорові співи (по дорозі додому).

5. Кумедний стриптиз (при температурі нижче – 25 град. переноситься на травень 2011 р.)

6. Доставка гостей у нічний час додому транспортом фірми АВЕ-Севлюш

Вхід безплатно по запрошеннях!!!

Вихід платний 20 грн.

По пред'явленню запрошення гість отримує на вибір за рахунок організаторів:

а) пів-деци

б) велике пиво

в) пляшку мінералки

Серед присутніх проводиться екзит-пол, на основі якого визначається правляча на вечорі коаліція у складі Партії шанувальників пива та Партії любителів горілки, а також опозиційна меншість Партії цінителів бульбашкової води.

Початок о 18-00 за к.ч., закінчення - разом із останню гривнею у кишенях гостей.

Оргкомітет

МЕНЮ

званого (кликаного) вечора

«Вибери мене – Щастя тя не мине»

(на жаль, скасовано санепідемстанцією і пожінспекцією)

Салати

Капуста квашена – для тих, хто любить квасити

Капуста дуже свіжа – треба почекати, поки офіціант збігає за нею на город

Капуста по-єврейськи – приносять із собою

Морква по-корейськи – подається до відбивних із собачатини

Огірки солоні – для вагітних і тих, хто ще лиш планує завагітніти

Хрін третій (реселований) «Сльози виборця». По бажанню клієнта, хрін подають цілим і тнуть власноручно.

Салат «Олів'є» – має освіжаючий вплив на шкіру обличчя

Холодні закуски

Ковбаса соєва
Ковбаса целюлозна
Ковбаса целюлітна
Ковбаса крохмальна
Ковбаса нормальна (дорого)
Бекон курячий
Бутерброд з гречкою (замість чорної ікри)
Оливки по-закарпатськи (із пасулі)
Сир від тітки Монції з малого базара (2-й. ряд, 3-й
столик, постійним клієнтам знижка)

Гарячі страви

Відбивна із свинини – ледве відбили від пса Бормана
Відбивна із свіжої курятини – лиш нині машина курицю
на дорозі збила
Лоці-печенє – по рецепту Лоці-бачія із Фанчікова.
Стейк по-вашингтонськи (те саме лоці-печенє, лиш від
Мішель Обама)
М'ясо по-полонинськи - в ціні враховані гірські надбавки
М'ясо по-вадаськи – зайця постачає районне товариство
мисливців (коли вб'є)
Кабанятина чорногірська по-бракон'єрськи
Крученики (окремо право – і лівосторонні)
Печінка – без цирозу, але з цибулею
Щука фарширована «Привіт із Тель-Авіва»
Ковбаса по домашньому – споживати по домашньому – у
трусах і в тапочках.

Супи

Борщ український – їсти стоячи під національний гімн
Боб-гуляш - подається після чардаша
Юшка грибова попередньо перевірена на кухарях
Біццглі-левеш дієтичний - пачка «Мівіні» на відро води.

Десерти

Хліб з лекваром по-лемаковицьки

Компот «Дружба народів»(малярські яблука, словацькі сливи, польський цукор, укр. вода)

Манго – прямо із Манголії

Чай із блендамедом

Кава «Екстрасенс» - цілі зерна варять 4 год. на воді із Вел.копанського чургова

Сода питна, фестал, ношпа, пурген, активоване вугілля в асортименті.

Примітка: *Всі продукти без ГМО і ЧМО*

Адміністрація

Протокол засідання клубу «Білий чупакабра» №1

1, Статут, членські внески, графік роботи:

Робоча група постановила: засідання проводяться щомісяця, в останню п'ятницю. Вживання алкоголю протягом засідання – помірне, до сильного, але без випадання в осадок. Членські внески – все, що лишиться в кишнях після вживання алкоголю.

2. Вибори керівного складу клубу:

Виступив М. Чухран: - Без обговорення, голосування та інших гримас так званої демократії обираю сам себе зав. клубом. У нас тут жорстка вертикаль влади, як і у держави, так що виносьте пропозиції щодо інших керівних посад, ми тут порадимося і я прийму рішення. А керівних посад вистачить на всіх:

- ху.кер. (художній керівник. Аналогічно - по.кер. – постійний керівник, жо.кер – жонам керівник, ро.кер., ха.кер, кре.кер. і т.д.)

- головний режисер

- сам собі режисер

- директор

- нічний директор (для нічної філії клубу)

- генеральний секретар

- президент
- начальник
- голова адміністрації
- головний тренер
- балетмейстер, головний диригент
- керуючий справами, головбух, казначей, ведучий менеджер, клубний олігарх, отаман, капітан, головнокомандуючий...

- посаду прибиральниці перейменувати на «дизайнер падишанта» або «менеджер по сміттю». Зарплата, однак, залишається стабільно малою.

2. Прийом членів:

- діючих
- почесних

Пропозиція жіночої фракції: для діючих членів у посвідченні писати слово «Член» з великої букви, а для почесних, тобто таких, що ніби і є, але толку з них нема – з малої.

3. Самовідвід кухарки, якій доручили нарізати 100 грамів ковбаси на 50 порцій закуски.

4. Організація видачі посвідчень (над формою працюють кращі дизайнери малого базару)

5. Створення дитячої секції «. Білий і пухнастий чупакабрик».

6. Виступи: - Чухран М. з доповіддю «Чи є життя після виборів?»

- Гал С. - анекдоти про вибори і виборців (сюди підходять практично всі сюжети, напр. «вийшли два виборці з корчми», « приїхав виборець з командировки, а жінка в ліжку з другим виборцем; розсердився і викреслив того з реєстру», « впіймав виборець золоту рибку», «Штірліц голосує за кандидата до рейхстагу Мюллера», «Петька і Анка влаштували карусель», «Вовочка кинув фальшивий бюлетень» і т.д. і т.п.

- ігри, конкурси, лотереї під керівництвом С. Галя (тобто гала-концерт)

- виступи дійсних членів клубу: Ю. Мельник, О. Копча, О. Олішкевич, рок-співак Робі із пісню «Копала-м крумплі, копала, Родила-м копила, копила», почесний член Ернест із єдиним анекдотом, котрий тямить, Т. Петренко - з двома.

7. Алкогольна пауза

8. Залицання чоловічої фракції до жіночої.

9. Громові хорові співи (акомпанемент – Січ, Галас, Мельник)

10. Загальна дискусія на тему продовження алкогольної паузи

11. Алкогольна пауза

12. Кожен говорить своє, один одного вже не чують

13. Схід сонця, розхід по домам.

Розділ 7

Повість про куфрик

Частина перша, у котрій читач стрітється із ушитками героями сеї повісти

Літнє, гаряче вже зрана, сонічко ліниво пуднималося над благословенним краєм на полудень уд Карпат. Богочко, на радість аборигенам, даровав сую землі теплий клімат, чисті води, буйні хащі, де жило множество дикої звіроти и рыбы. Аборигени же, як урваті, хащі докус урізовали, води засмічовали, дичину и рыбу нищили; словом, зимлю йсю раховали за свою, а велися на ную, як чужі. Називали єї Срібернов, хоть срібла у ную не было; многі казали на ню «мати моя», а тікали уд неї, як уд мачохы; пановали над нив шилиякі зайды, а тутешнякы їм вірно слуговали, бо свому нігда не віровали. Показили бы й клімат, та на щастя, не могли ся уладити у який бук – єдні бы не гадали учинити туй африканську Сахару, а другі – тундру; на сякуй розтяжці завто ще держалася туй добра година.

И сього рана сонічко добросовісно світило на антикварно старий автобус ПАЗ, котрий, гримлячи и дымлячи, помали сунувся из Хуста через притисянські поля до тупикового села Пасулянка, за яким пуднималася невисока горяна гряда, зароснута буковов хащов, а дале была вже Заграниця. Добитий ПАЗик повний бов жон з пустыми кошарками; сидів, дрімлючи, там и єден чужинець, котрого нітко не впознавав, айбо ніяк на нього и не творився, бо на каждай ямі, а їх было без ліку, автобусом пудміговало и колысало, ги корабльом у штормі, тож чилещ у салоні каждый раз лиш йойкала та хапалася тко за што досігав. Чиненик тот пуслідній раз поправляли ще за Мішкы Горбачова тай то не асфальтом, ай простим шутром из Рокосовської бані (кар'ера). Здовж путем на вба боки стриміли старі тополі, посажені меже

XXI и XXII з'їздами КПРС. Половину з них давно убалило вітром, айбо нові садити нітко и не думав, у принципі, як и по цілуй области, бо мода на придорожні обсажіня удыйшла уедно из соціалізмом. На площі посеред села пасажирський автоветеран мерзко заскрипів фійками и став, пуднявши хмару пороху – то была візитна карточка села Пасулянки. Из утворених дверю повалили кошаркы и жоны; збоку йсе впозіровали, як высадка європських ємігранту з трансатлантичної шіфы у нью-йоркському порту. Навстрічу сходячим активно пхалася и тручалася слідуоча партія кошаркарьок, лиш читаво натирьханих. Галаман при сьому вчинився такий немилосердний, што всі пасулянські ворони перепуджено удлетіли на сусідні села.

Но меже тьма, тко зыйшов, чужинця чогось не было. Уповім ти, читачу, наперед – ото бов герой сеї повісти Айвен Пасулька – гибы янкі за поводжіньом, а русин за походжіньом.

Перші ускачили из автобуса два сільські легіні Пітьо и Мітьо, немногі из сільських легіню, котрі ще не рушилися на Чехы: обадва мали такий сохташ, што были готові робити ушитко, лиш бы не робити нич. Были, як муравлі – чорняві, малорослі, сухоребрі

(ледвы важили в ракаши єдну мажу) и мали репутацію, хоть и доста неправдиву, бетярів и бітангів – каждую неділю на танцях у сільському клубі до когось задиралися, а пак были, як правило, биті; аж не было кого задерти, та билися самі меже собов, обы хоть якось збавити час – дівкы з ними танцьовати не хотіли. Тай тко бы пушов из легіньом у пурвануй сорочці, из кырвавими смолями и густым сливлянчаным перегаром.

Типирь два мікромачо, переганяючи єден єдного, урвалися у двирі сільського генделика «Нірвана», оформленого изодну у географічному стилі – на стінах висіли мапы частин світу, на стойці обертався глобус. Посеред тісного зала стояли зашором три столикы. За

крайніми сиділи Аннуца і Ержіка плечима єдна до єдної і «мучили» телефони. Їсі практично ще молоді жони мали вже доста богате минуле и заслужено надіялися на ише майбогате будуче.

Білявий и високий, из виду чисто, як побрытваний вікінг, бармен Микула, географ за дипломом, філософ за сохташом, подобний на голівудську звізду Дольфа Лундгрена, дуже хотів, обы на нього кликали по таліянськи – баріста, но радовався и тому, што хоть не називают ‘го корчмарьом; признатися, май природньо бы узирав у ролі капітана піратського фрегата, а не якимись барістов. Ледве удорвався уд айфона и уплыв из глубин Фейсбука, як кит из дна морського. Не нараз сфокусовав очи на зайшыляках. А ними обома аж пудмітовала якась сенсація.

Пітьо, обтираючи упріле и доста лепаве чоло, перший заговорив:

- Микуло! У тебе віскі є?

Бармен, тяжко вертаючися у реальний світ, отвітив:

- Пітьо! Май розум – пак ты не в Америкі! Палинка є. Свіжа, добра.. По пувдеці? Ци по цілуй?

Мітьом аж потраєсло з нерву:

- Ты свуй «поцілуй» дівкам лишай... А тота Америка... Буде вам скоро туй усім Америка... Правда, Пітьо?

Сільські красавіці продовжовали мучити телефони, айбо уха їм, як локаторы, обернулися у бук пудлія (стойкы). Пітьо, упуливши уд своєї значимости запухлі очи, продовжовав сенсаційний розказ:

- Были мы пьні зрана в Хусті. А там на автовокзалі справдішній американтош дозвідывовався, як у наше село, у нашу Пасулянку дустатися.

Мітьо перебив:

- Таксисты мало ся за нього и не побили... Куфрик його прямо із рук урывали... Но не пустил, здоровий челядник, хоч і не дуже молодой...

Пітьо продовжив, коли Мітьо узяв павзу продохнути:

- Говорив по нашому, правда, якось мало чудно.
- Береговський маляр? Солотвинський румун? - уточнив бармен Микула.

Мітьо аж усердився:

- Де там маляр! Який там румун! Кажу ти - американтош! Доларами платив. Много раз казав слово «шіт», коли споминав автовокзал ужгородський, де ні єдної справки вадь чи розкладу руху не было написано по англійськы... американськы.. ні єден касир, диспетчер не говорив по иноземному... Так то вы, казав, на туристы ся творите. А в Євроунію ишли бы-сьте..А про хустький автовокзал уже казав не «шіт», якось по другому...

- Булшіт! Та все згадовав якусь факу.. Там де у нас в реченні мала бы быти кома, там у нього все тота «фака» ускаковала... – догадався майерудований Пітьо (укіряли 'го из школы у восьмому класі, а не у семому, як Мітюя).

- Точно американець! – помахав головов фест розумний бармен Микула, - Насправді казав «факел», бо їхня статуя Свободи из факелом стоит.

Пітьо аж зачудовався:

- Но, бо ты розумний, Микуло!
- Пак я ся у Львові на географа учив.

Типирь зачудовався Мітьо:

- А што толку? Географ у генделику палинку людям недоливат! Но ты, Магелане єден!

Бармен, и не никаючи на погарчыкы, точно наляв їм по пувдеці из фляшкы без акцизної маркы, и заговорив навелико, як из малими дітьми:

- Завто ня в армію не взяли! А недоливаю з благодійными цілями - обы люди не перепивалися и нормально до дому дуйшли. Нікому вто не хыбит. Ще й хвалятся - я три децы уцідив, та не вдарило ня в копоню, хыба як єдна! Який же я читавий хлоп! А насправді то децу й упив, лиш уєдно из нашов цілющов

водичков из чургова, уд якої близнята родяться. Єден поет из-за перевала туйка раз прибудився та розказовав, як ися вода йому хоснує на творчость! Чотири цяпки цяпне на бокал коньяку і нараз ид ньому Муза прилетит! На серйозні балады из філософічеським пудтестом пробиват! А кидь хоче любовні віршиky складовати, то доста и двох цяпок.

Погарчыки вже двічі гибы самі собов наповнилися и цоркнулися. Пітьо, подумавши, обрадовався:

- Тадь я 'го тямлю! Туй-им из ним раз сидів у барі. З виду нібы и поет, а як упив – та нормальний челядник!

- А наших п'ян-ничників на ш...што Музы пробивают? - мало вже зашлітав языком Мітьо.

- Наші фаттьови такі казкы дома розказуют, куды платня ділася тай чого пузно дому прийшли! Братя Грім! Шарль Перро! - толковав добре в сьому обознаний бармен.

- Ты, хлопче, уважай, што говориш – не братя Грім, а братя Пасульки! – грозно нахмурив бровы доста вже зачмелений Пітьо, - А тото перро засунь собі знаєш куда! И лети кругом сього глобуса! Тот приходняк говорив таксистам, ож покидає Америку, та на старі дны хоче жити у нашому селі, бо удціть його дідо родом, ще за чеських мадярів у Штаты емігровав... Цілоє житя 'му розказовав, як у нас файно жити, яка туй чудесна природа, яка чиста вода, хашці, горы... Люди які туйка добрі, чесні, справедливі... Чисто рай земний... Мальдівы у центрі Європы! Словом, давай ще по пиву!

Бармен напустив не дуже свіжое пиво у не дуже чисті бокалы. Тым часом Ержіка нервозно на свому телефоні набирала номер. У Аннуци зазвонило, а Ержіка, притишеним голосом, обы не вчули легіні, скоро, ги куломет, заговорила:

- Сервус, Аннуцо! Як ся маєш? О, зараз ти уповім новину! Кажут люди, што до нас переселився хлоп із самої Америки. Високий такий, файний, на Бреда Піта

подобний! Куфрик доларув принюс, хоче в селі собі хыжу купити! То вже вшиткоє село знає!

Бармен, як и все, з индиферентним видом, уповів, гибы собі пуд нус:

- Долары в куфриках не носят, хыба в кінови наркобароны. Хоть... кидь додумався до нас переселятися, та годен и долары куфриками возити...

Аннуца, секунди не думавши, дала свою кулометну очередь:

- Ержіко, я про йсе вже давно сама чула. Кажут, свою американтошку там лишив, а в нас хоче женитися.

- Женитися? Та ты што? – сполошилася Ержіка.

- Про то вже усі старі жоны кажут, а тото, што они кажут, и свята вода бы не змыла. Сам жити не буде. У них не заведено холостяковати. Домувство, сім'я – ото в них першоє. Голлівуд на тому стоит. Женитися, я ти кажу. А удданиць у селі не так то и густо, котра не на чегах, тота на мадырах. А вті, што лишилися, йому не пудходящі, сидят дома, світа не видят... От я, наприклад...

Ержіка перебила, аж пудскакуючи на стульцьови уд нетерплячкы:

- Та ты, ясно, пройшла и Крим, и Рим, ще лиш в Америці не была-сь... Йому треба жону трібну, шіковну, обы газдувство вела, знала валюту заділити, як треба... Як я ото знаю...Йой, гроші ся на телефоні кончают! Я ти май пак перезвоню!

Дівкы спрятали телефоны у ташкы, обі нараз обернулися до пудлія и хором уповіли барменови:

- Миколо! Кулько з мене?

Лиш типирь красавіці увіділи една другу тай нараз заговорили:

- Та й ты туй? Шо туй чиниш?

Ержіка, котра на хустському базарі торговала ноцним цурьом, похвалила Аннуцу, учительку англійськох бесіди у Пасулянській вошколі:

- Якое у тя файное зеленое платя! Якмай ти парусе пуд цвіт лица

Аннуца довжна не обсталася:

- А твое платя так ми ся любит! Из гуманітаркы? Буде ще такое, удклади ми, я бы своєю бабці купила. А я якраз зайшла мінералкы упити, бо така спека на улици, ги в Каліфорнії.

Ержіка іронічно засміялася:

- А хоть штось за Каліфорнію знаеш?

- Не так то и много, - правдиво утвітила перша її цімборашка и, пуднявши очи горі, додала, - Та скоро буду знати вшитко!

Довгим тонким перстом из ногтьом кырвавого цвіта Аннуца указала точку на мапі за плечима бармена. Микула, не обертаючися, а догадавшись по траекторії перста про указану територію, конкретизовав:

- Гондурас.

- Тадь знаю я добре тоті їхні штаты! – упалилася истинна, нефарблена довговолоса білявина, - Всі тридцять! Техас, Каліфорнія, Лас-Вегас, Гондурас...

Ержіка провказала и свою обознаность из заокеанськими реаліями:

- А тот, што за джинсами назвали... Монтана! Монтана! Маю пару на продаж... Майже нові...И недорого...Якраз на Миколу....

Як истинна перша цімборашка, Аннуца не пропустила момент пуддіти пасулянську бізнес-леді:

- А ти, Ержіко, чого з рана в барі? До Миколи прийшла заигровати?

- Не кажи смішне такое! - Ержіка доста чинено засміялася, - Микола! Ха! Географ! Зайшла-м просто на кавий, бо без нього не годна-м до роботи приступити.

Аннуца стрясла буйнов білов фрізуров и сама собі прошёпоніла:

- Секонд-гендом без кавию торговати не годна! Який ми 'го бомонд, до фраса, аристократія!

- До Миколи заигровати! Два раз ха-ха! Мені чоловіка треба солідного, а не хоть якого смолавця, аж бы и з дипломом. Обы мав кругозор широкий, кругосвітній... Обы не боявся заради мене и океан переплысти...

Вічно індеферентний бармен Микола туй мало змінився з лиця:

- Американтош кидь и возьме нашу дівку, та хыба з верхнього кінця Марьку, бо є в неї бўволиця.

Дівки засміялися уедно, найшовши сполечну точку дотику (а вто бывало доста рідко).

- Ха! Буволиця! При чому туй буволиця! Но, Миколо, ты и впоров!

- Наш бувол – ото їх бізон! - терпеливо пояснив учений географ, ніяк не вступаючи из дівками в очний контакт, - А цивілізація америцька на бізонах уросла! Вы што, у кінови нігда вестерны не виділи? Про ковбою не чули?

Сарака Аннуца опустила голову и вповіла погаслим голосом:

- Точно, ковбої ж у них на бізонах возьтєся ... Я десь читала... И молоко, й сметану їм їхні буволы дают... кефір...йогурт! И яйця з беконом...

- Яйця то яйця, - засомнівалася Ержіка, - айбо бекон – по мойому, з другої оперы?

Айбо Аннуца держалася свого:

- Америцький буйвол хоть што даст... За границями вшитко не так, як у нас... Пак я вже з іноземцями пожила. Перший раз уддалася ще з другого курса філфака, была-м у одного нехрещеного третьов жонов. Повюз ня у свуй Бангладеш. Ще-м не знала в тот час Миколу, обы ми пудказав, де вто є. Край світа. Білого. И начаток чорного.

- Завто у них заведено, котра жона біла, європейка, та кладе ї чоловік на чолі того гарема, она у нього майдорога и майлюбима! - проговорила цімборашка.

- Так то оно так, айбо тоті жоны тоже были из Украины! Йой, меже ними там не покомандуєш! Котра рано перша встала – тота єдину в хыжи паранджу и наділа. Та могла хоч на базар уйти! Тулько й радості было, што сядеме ввечері у ракаш та заспіваєме якусь нашу співанку. Йой, як ся догадаю...

И тихо проспівала на чудо файним голосом:

Ой, чорна я си, чорна,
Ой, чорна, як циганка,
Чом си полюбила,
Чом си полюбила
Чорнявого Іванка?
Іванко, та й Іванко,
Сорочка-вишиванка,
Високий та стрункий,
Високий та стрункий,
Ще й на бороді ямка.

За сим, якось утративши веселость, додала:

- Айбо наша циганка меже тих бангладешок узрала би ще, як Снігурочка...

Пітьо з Мітьом зарегонілися наголос. Бармен же продовжовав быти индиферентний, як ідол з острова Паскы. Зайшла молода, скромно зачесна и убрата молода жона – сільська бібліотекарка Марька.

- Доброго всім дня! Як-исьте файно співали! И чога ся не хочете у наш сільський хор записати? Миколо! Ци вчинив-ись муй ноутбук?

Бармен нахылився пуд стойку, убрав здолю ноутбук.

- Учинив. Готовий до роботи. Віндовс перевстановив, всі гаджеты, які-сь просила, встановив. Вайбер буде робити. Годна будеш хоть із ким говорити. И хоть де.

- Што-м ти довжна!

- Зайду до тя на днях, налади ми букет косиць, у гости йду до єдної цімборашки.

Аннуца мусіла додати до бесіды свої пять копійок:

- Ой, много ты вже косиць переносив цімборашкам! Было бы не на єдну свадьбу!

Свою долю мусіла докласти и Ержіка

- И на хрестины не єдні! Марько, усе тя хочу звідати, айбо так, обы-сь на ня сердце пак не мала! Як ты сама устигаш и буйволицю обхожовати, и цілий керт косиць дозирати, на роботі вично до тя люди в бібліотеку ходят, и діти из школи раз до тебе идут, а пак лиш дому. Ко типирь книги читат? Сидят у Інтернеті всі навхтема.

- Ко майдавно читав, тот и типирь читат без примусу, - удказала бібліотекарька, - у книгах – мое сердце, душа моя – у косицях. Ото мое житя и з ним бы-м ся ні з ким не міняла. А школяники, котрі в бібліотеку ходят, люблят до мене прийти та из косицями ся заняти. Давно ся літо минуло, а в мене дома ище все така краса - хриизантемы, георгіны, піоны, айстры. Тобі, Миколо, букет из айстер напарую! А зараз, перебачте, мушу йти , бо маю ныні важну стрічу.

И побігла собі, легка, ги воробок

- Жениха чекат! Ха-ха! – силовано розсміялася Аннуца - Та я в тому Бангладешови хоть співала, - розказовала дале, - А як другий раз уддала-м ся за негра камерунського, то там было не до співаня. Удень уд нього, чесно казати, бояла-м ся, бо дуже на Кінг Конга був подобний, а вночі не могла-м 'го найти, бо чорний був, ги топанкы, в яких Пітьо і Мітьо в неділю до церкви ходят. Мусіла-м у темноті по англійськи з ним говорити, а ун' як чув тоту англійську бесіду другого курсу нашого філфака, то дуже сміявся и я його по білих зубах находила.

- А чого-сь 'го покинула? - позвідала з интересом Ержіка, у якої з темнов расов якось ся не склало.

- Сам утік. Я ж ище дурна была, молода, третій курс... Накупила на базарі оптом бананы та два тижні тими бананами годовала-м 'го. Хотіла по доброму, обы ся чув, ги дома. На третій тиждень щез, не доів...Типирь то я

вже знаю, ож они там у себе жовті бананы не їдять, так як ми жовті огурки. А зелені печуть, варять, топчуть, пудбивають, так ги ми крумплі. Миколо, а ты ящик банану не возьмеш пуд реалізацію?

Мітьо, котрий Аннуцу слухав из удкрытим ротом и не клішаючи, забився у бесіду:

- Я возьму! Уд тебе всьо возьму, Аннуцо дорога, чічана! Коли прийти забрати - увечері? Ближе ид пувночи? Ушитко возьму! Аж бы-м свиньом пометав!

Аннуца приняла индиферентний вид, як бармен Микола, и проговорила до глобуса:

- Ид кому вы йсе, молодий чоловіче, говорите? Чи то пиво з вас говорит? А свині їх не їдять – я бы своїм давно пометала...

Туй усі замовкли, бо на улици заперд... заgrimів добре впознаваний автобусний мотор.

- Автобус из Хуста! - закричали Пітьо з Мітьом.

- Автобус до Хуста! - закричали Ержіка з Аннуцов.

Справді, хустський автобус другов ходков розвернувся и паровався везти челядь назад до Хуста. Из задніх дверей упав гет зачмелений Айвен Пасулька, котрий прибыв до села вже другий раз. Як хотів сходити перший раз, та так, заспаний, натігався, обзирався, што нова партія жон из кошарками не стерпіла та затручала 'го назад у салон и заставила нехотя вернутя у варош – торговий center Марамороша.

Всі клієнты «Нірваны» убігли вон. Бармен Микола, пристально поникавши у оболоч, начав протирати не так што бы ідеально чисту стойку, обтер ще й порошок из глобуса, уд чого на ньому проявилися, як на стародавньому фотопапірьюви, давно не видимі океаны и континенты. Йсе світило про штось екстраординарное! У двирьох намальовався несеренчливий містер Айвен Пасулька з куфриком у руці. Чорні окуляри, коцкасті нагавиці, біла сорочка, галстук «метелик» - упозіровав,

ги карикатурний янкі из радянського журналу «Перець».

Уповів з порога:

- Слава Ісусу Христу! Так же у вас кланяються?

Бармен нараз уголосився:

- Добрий де... Слава й навіки! Так, так кланяються. Віскі, сер ?

Гость скривився, хоть и не уд душі, ай силовано.

- Джентльмены не п'ють віскі зрана. Начинаят из полудня...

- Кров із носу до полудня віскі найти! –тихо проморконів про себе бармен Микола, - Хоть бы й фляшку порожню, а в неї вже штось тай нахімічу!

Пак голосно уповів:

- Кавию? – подумав и ще раз доточив, - Сер?

Учувши про кавий, Пасулька мало ожив. Екстремальное мандрованя закарпатськими путями районного значіння та ще й помеже жонами из кошарками далося знати – руки 'му ся трясли, ноги пудгыналися, очи сльозилися и мало што виділи, дыханя ся спирало, а серце ковтало, ги дзвун на пасулянській церкви.

- Каву, прошу красно. Кулько коштуе?

Бармен Микола був психологом-самородком – ціну клав, уходячи из платоспроможности клиента.

- Шість, е-е-е, сім гривень.

- Перепрошую, кулько-сьте казали?, - після автобуса из хустського автопарка и справді уха гостя недочували.

Из сяким клиентом мож робити! Микола змінив свуй типовий индиферентний вид на дуже евротолерантний и проникливо проговорив, никаючи американтошови прямо в очи:

- Вусім гривень, мож и доларами. По курсу єден до єдного... Девять гривень – девять доларів, сер!

Айвен Пасулька утяг из жеба товстинький буділарош, посяг у нього.

- Курс єден до єдного? И таксисты в Хусті так казали...
Прошу, туй вам десять долару...Здачі не треба.

Бармен вер заокеанську дисятку у фійовку так, гибы робив исе каждый динь много раз. Зовсім тихо проморконів:

- Та де я тобі її возьму? Зараз побіжу у зберкасу розміняти...

А голосно уповів:

- Догадуся, ож вы из Сполучених Штатів прийшли? Я ся пишу Микола Гонихмарник, а вы як, містер...?

Американтош радо отвітив:

- Фамілія в мене Пасулька, а охрестили Иваном.

- Иван! Як файно! То вас там, у Штатах, Джоном кликали? - дозвідовався бармен Микола.

- Та де, ото пишесея Иван, а говорится Айвен. Як Айвенго, може-сьте читали таку книгу... Добра кава, дякую. Не то, што у нас у Пенсільванії – самое ГМО! А де бы я туй у селі на перший час годен поселитися? Розумієте, плановав-им майдавно, ож удаст ми ся на отюзині и дідову хыжу якось собі вернути, а там типирь, давав-им запрос через сільську раду, живе непознайма мені така собі місс Марька Пасулька... Не родичка – однофаміліця... Знаете її?

Бармен Микола чогось оживився, став красноречивим, слова посыпали 'му ся з рота, ги суха пасуля з міха.

- Де бы-м не знав! Тадь туйко што туйка заходила! Та я вас мінтом направлю до Марькы Пасулькані... Не чудуйтеся - у нас у селі майже всі Пасульки, завто и село називаться Пасулянка.. Сама живе, а хыжа велика за покойными вашими родичами лишилася. Їй ваші долари дуже пригодяться... Як и хоть кому... Уйдете удціть, то йдіт направо до бовта «Ромашка». Там моя тютка продавачка. Не заходьте - пиво в неї недоброє! Далє йдете до великої білої хижі из синіми воротами, там жие моя кума, айбо вас ото най не кивать; там є поворот направо... Не повертайте! Ідіть далє прямо до електричного стовпа, де є лампаш, лиш без лампочки, послідній раз ще за руських світив... за ним на́зад не

повертайте, а пройдіть ще 4 хижі, пак там поверніть наліво. Нараз за поворотом файна двоповерхова хижка, перед нею у квітнику дуже красні туліпаны, моя жона такі бы хотіла, та ніяк ся не заведе. Як ся скончит розбитий асфальт, а начнеся каляна ґрунтовка, то йдіть просто, аж доки не упретеса у понищену колхозну ферму; через шанц обійдіт попри неї, лиш сокотітса – на мостику діра, оби-сьте ногев не стромили. За мостиком пуд великим зеленим оріхом сядьте на камінь, попчинете, а пак идіт ще сто метрув, и де буде хижка из дециметровов антенов, котру вже нікому не треба, так ото вже там Марька живе. А кидь не буде дома, то вернетеса сюда, подумаеме, як її найти. Лиш уважайте – она дівка з виду тиха, айбо все хоче, обы усьо было по її. Гость из-за Атлантикы, допиваючи кавий, поинтересовався:

- А зашто ваш заклад так ся называт – Нірвана? Маест штось до буддизма?

- Розумісте, жона чоловіка звідат - де-сь бов до пувночи?! А ун юй такий – у нірвані! Мені аж карма уд того просвітляеся ...чакры ми ся чистят...

- А тота Марька - чого ся кличе Марька ? Як буде повное имня? Мені, чужинцьови, майпаруе як “ї называти – Марія? Марина? Маряна?

- Марксенія. Отиць у неї партійний быв, та так ‘ї записав у метрику. Айбо вы на ниї так не кажіт, бо она ото имня не любит. Та її легко упознати – една дівка в селі без манікюра.

Марька завідовала у селі біблѳотеков при клубі, а баріста Микола, як не чудно, бов у неї ци не єдиним дорослым читачом. Часто ходив у йсю ватру культуры за новинками літературы, котрих, дякуючи Марьчиним старанням, завозили з района много и часто, та так, што многі сільські жоны вже точно находили у його візитах любов не лиш до белетристикы; но Микола справді дуже любив книги, а не лиш географію. Быв из-

за сього у роли пасулянської білої ворони. А Марька, тиха и спокуйна дівочка, ніколи не хосновала косметику, бо інстинктивно розуміла, ож маючи великий бюст, лице мальовати не прийдашно – ко бы на нього никак?

Нараз двирі широко ся удоперли, гибы удну мав увратися принаймні бувол. Твердо ступаючи, зайшла постарша жунка, वोсока и читава з виду. Кидь бы брата Клички мали сестру, то точно бы упозіровали, ги она. Пличі и шию мала, як у тяжкоатлета, ноги такі, як пуд Велятинським мостом, а про задницю її покойний чоловік колись из захватом говорив «но, туй бы лопатов плеснути!». Штось меншое для любовних пасулянських заигровань не годен був, сарака, и уявити. Ото была популярна у районі ворожіля, теща сільського головы, тютка Тера. Добре тяміла Томаша Масарика, а за Мікловша Гортія вже легіні за нив ходили. Пережила Ческословенску ренублику, Мадярськое королевство, совіцьких комуніштув. Голосом наподобі гудка узкоколійного паравоза, котрий колись фунговав туй на лісозаготовках и стратився уедно из СРСР, заговорила:

- Добрий день, людкове! Муй дорогий зять не заходив ныні?

- Ныні ще ні раз не являвся, тютко Тера. А вже полудень? – сам ся зачудовав бармен

Микола, добре знавший сохташ дорогого зятя заходити у бар перед полуденком. Не знав лиш, ож тютка Тера, кажучи «дорогий», усе схрещовала за спинов два персты.

- Завто американці у тебе, ги дома, - за сим удмітила добре видяча тютка Тера.

Повелитель дец потис плечами:

- У нашому кафетерії - ушиткі, ги дома.

- Кафетерія! Ха! При колхозі туй была молочарня, люди молоко здавали, – ударилася у спомины читава ветеранка, - Мене, правда, не пускали сюды, бо як зайду – нараз усьо молоко скысало.

Містер Айвен Пасулька заінтриговався:

- Та вы... як то кажут – босорканя?

Паравоз загудів у його бук:

- Яка там босорканя ... так собі... по теперішньому – екстрасенска... Годна-м, правда, мало поворожити.. Сімейні проблеми розпутати... Або запутати. Видите самі – дома-м сиділа, а знала, што ты, Иване, зайшов у молоча... кафетерію.

Пасулька тихо, но твердо поправив :

- Айвен.

Бармен Микола не вірив у потусторонні сили, а до всього глядав раціональне пояснення:

- Тадь ваша хыжа прямо через улицю, з окна видко, тко до мене зайде.

Напротив, Пасулька ще май заінтриговався:

- А то, што я - американець, як догадали-сьте ся?

- Та дуже просто, Іванку.. – загудів паравоз. Пасулька ще раз твердо, но тихо поправив:

- Айвен.

- Я з твоім дідом колись в єден клас ще за чеських мадярів ходила, із тим, котрий, як руські зайшли, в Америку втік. А ты на нього подобний, гибы-сь ‘му из ока упав.

Айвен Пасулька спромугся на штось компліментарное:

- Но, та вы просто русинська міс Марпл.

Та справедливий бармен Микола не годен був стерпіти тоту тютчину дедукцію:

- Та признайтеся, ож просто Пітя з Мітьом путьом сюда стрігили-сьте, а они вам розтріпали, што сього пана ще в Хусті виділи...

Тютка Тера так на нього поникала, што идол з острова Паскы упав бы горіниць; но бармен Микола, привычний до каждовечурніх екстремальних ситуацій из пасулянськыми п’яничниками, и не здрыгнувся. Меже тым иноземець ударився в лірику.

- Дідо ми фурт розказовав, ож які у нього на отцюзніні вічнозелені гори, едельвейсы в кождому дворци, по Тисі бокораші пльвут в ушиваних гунях та коломыйкы співають. Штось то я всю область проїхав, а ні одну гуню не стрітив. Лайбикы – і вто джинсові...А по Тисі не бокораші, а лиш пластикава нехарь пльве. Гори, правда, зелені. Містами. А ще едно ня зачудовало – на шіфі-м пльв, на єроплані летів, на ріхлику через перевал вюзся, айбо нігде ня так не трясло як пуслідні 20 кілометрув из райцентра до вашого села! На кождуй ямі, як закольше нами, як затрясе, то вшиткі жоны лиш гойкали: - Господи помилуй! Исусе Христе! Богородице Діво, спаси нас! Уйшов-им из автобуса просвітлений, як из церкви...

Бармен Микола не зовсім етично (и што з нього взяти – селянин, хоть и з дипломом по верхню школу) заххався у бесіду:

- Перебачте за звідованя, айбо як тото вы по нашому красно говорите?

- У нас, на Пенсільванії, вшиткі шахтарі – русины. Из Словачкины, з Польщі. И Пудкарпатської Русі, англійського слова там и не вчути. Наших там, як на Брайтон –Біч руських. И в школу-м русинську ходив, - проинформовав містер Айвен (ци то Иван) Пасулька. - Де наших лиш нее! – пуддержовав гостя професійний наливач, - Тютко, а вы бы нашого гостя. до Марьки не управили? Вы ж її знаете. Вы вшитких знаете.

- Де бы я Марьку не знала! Пак ото третя донька мого першого чоловіка уд другої жоны. Яка не яка, а родина. Проведу, ай як.

Туй Микола мало схыбив, чим нарвася на левиний рык:

- Не тютка, а справдішній GPS.

Уд могучого тюткиного контральто из стін посыпалася штукатурка, из плофона попадали паукуы, а з глобуса злетіли остаткы порохуля.

- Сам ты джіпіес, нянько твуй джіпіес и мати твоя джіпіеска!!! Ганьба старуй жоні так казати! Пой, Иване!

Містер Пасулька уперто, но вже зовсім не твердо поправив:

- Айвен.

Опустивши голову, пушов до двери за пасуляньсков екстрасенсков. И хоть як бармен Микола не силовався помогти Пасульці понести куфрик, обы означити його вагу, айбо тот держав ся за нього читаво-пречитаво, як ріпляк за нагавіці. Тулько лиш они уйшли вон, як из пудсобкы сторожко услизнув сільський биров, ун же тютчин зять, Мішко-бачі із кожанов папков у руках – не мав у ній ніякоє папіря, лиш стару районну газету, та носив, обы лиш видко, ож начальник. Позвідав тихинько:

- Моя стара пушла?

- Пушла, - так же тихинько утвітив пасуляньський наливайло-розбавляйло.

У повнинького, круглинького добрака Мішко-бачія нараз прорізвався командний голос:

- Но й діла - американець у селі! Я коли ще в райкомі комсомолу робив, та думав, ож люди із НАТО лише після Третьої світової війни сюди зайдут...А кулько ж їх товды у районі! А в Ужгороді! Што вто значит – телевизор дома посукався, нич не знаю, што ся в світі діє. Прийди, Миколо, завтра дому до мене. Ты ся в техніці розумієш, та поправиш 'го..

Бармен Микола кивнув головов на знак того, што приняв заказ на ремонт, а до нього и заказ на традиційний Мішкобачійовий аперитив у виді децы бовтуської палинкы наполю из бовтуським же породичковим соком. Замість «будьте здорові» схидно позвідав:

- Мішко-бачі! Та вы, ачей, заокеанського буржуя напудилися? Такий герой, як вы?

- У переможених героюв не быває! – афористично замітив биров (кидь мав бы в селі хоть якийсь авторитет, то писали бы-сьме сись титул из великої буквы - Биров, но – не так ся стало). А кидь зайде тот Айвенго на

сілярду? Порох, паутиня... падимент
затоптаний... Бухгалтерка з секретарьков карты бавлят..
та хоч бы на комп'ютері пасьянсы складовали... Ганьба
на цілий світ! Иду порядок наведу, обы натовці знали –
голова сілярды на свойому місті! Тко бы там нагорі не
бов – а в селі власть довжна быти надлежача!

Бармен Микола быв на свойому місті – каждую забаганку
клиента удгадовав наперед:

- Пувдеці, як усе, Мішко-бачі, на путик? Туй Мішко-бачі
плечі розпрямив, нус пудняв, очи`му ся засвітили, видко,
провидів будучі нові порядкы.

- Но, типирь пув-деці палинки якось не пудходит... А
віскі є? Ван дрінк, пліз!

- Мішко-бачі! Їхній ван дрінк – то наших 20 грам!

Мішко-бачі не думав секунды (далася знати ще
комсомольська школа).

- Дабл дрінк! Мож без леду.

Бармен Микола з індіферентним видом поклонився.

- Перебачте, сер! Лед – лиш узимі!

Налятий погарчик блискавично пудскочив,
перевернувся и пуд кліпом ока став на прилавок. Ані
една жива душа и не стямила бы процес причацання
бирова аква-вітов.

- А йсю карту я в тебе, майжись, позычу, - уповів на
процання Мішко-бачі начальницьким тоном, - бо
удколи Кучмы портрет у кабінеті-м зняв, та все ще пляма
на стіні лишилася.

- А ты, Миколо, свуй глобус Америков наперед оберни,
не розумієш, удкідь типирь вітер віє? .

Частина друга

*у якуй читач нащивит тютку Тера и узнає, чим она
сохтує заиматися*

Тютка Тера, попри свуй солідний вік, была доста
просунута челядина. Мала дома кабельное ТБ, Интернет,
зависала у Фейсбуці, хосновала Viber, словом,

сьогодняшні медіадемони служили їй так вірно, як і традиційні повітрулі, перелесники, мамуны, гонихмарники и всяка иншака традиційна пудкарпатська нечиста сила. Серед її предкув были ще и кельтські друїды, які змагалися из орками, гоблінами и троями, котрих у дохристиянські часы понад Тисов водилося без міры, ги мух у хліві. Коли кельты мігровали з Притисянщини дале на Заход, переробивши ушитку тутешню желізну руду до крыхты, їхня нечисть одкочовала з ними в ракаши, не лишивши на Пудкарпатю ані гобіта. Позосталися лише гномы, маніакально любивші дороготні метали, и ельфы, спеціалісты з хоснованя плодоовочних сокув. Гномы нарыли срібло коло теперішнього Мужієва, пак пушли за срібнов жилов у глубину, проминули center Землі и улізли из другого боку у краині, пойменовану ними - Аргентина на чисть любимого метала (*argentum* – лат.). Ельфы же ненароком уднайшли технологію перегонки спирту (*spiritus vini*), од того спилися, захырїли и зыйшли на нич. Из тюткитериного подальшого родоводу мож пригадати відьму Кланцу. Сесея достойна панія примудрилася фундаментально змінити історію цілого народу. Як усі знають, мадярські племена прийшли у Паннонію слідом за птицьов Турулом . Кланца сесею птицю зачаловала на своє обшаря, імила и зварила з неї поливку на цілий тиждень. Утративши путеводителя, мадяри сперлися и осіли меже Тисов и Дунайом, хоть первоначально плановали ити за Турулом аж до Атлантики.

У йсю минуту она сиділа горі укапчаным ноутбуком, на колінах грїла чорного мацура из доста розбуйницьким пыском. Вокул неї и над нив, пуд плофоном и по стїнах висїли вязаночки шилияких трав и чесноку, а по попуд стїнами стояли всякі магїчні артефакты, до прикладу - новинький віник, зроблений недавно десь на мадярських селах коло Берегова. Босорканської правдоподобности їму придавала етикетка на держаку, де виднівся напис

кириличними буквами «Маде ін Ельфільяндія». Ісе мав быти пуслідній гвудз у деревище того, ко не вірив у магію тюткотериної хыжі. Перед окном розклалася чудна конструкція из склянчаних корчаг, сточених меже собов мідяними цівками. Середньовічні пасуляньські алхімікы из єї помочов надіялися добыти філофоський камінь; нич не найшли, тай не могли найти, бо камінь мав быти насправді – філофоський. Нинішньое прагматичное покоління переганяло у нюй палинку, а даколи варило й леквар. На високих стелажіях стояло без числа склянничок из любовними еліксирами и афродизіяками, а в комплекті з ними и протизачаточними гомбицями. А в многочислених шкатульках держалися ворожильні компоненты, из яких тоті еліксири варилися – амброзія (у античнуй Греції ото была божественна їда на Олімпі; типирь зыйшла до статуса хвороботворного бур'яна), сушені мышачі яйця и перепелині хвостики... перебачте, не так – перепелині яйця и мышачі хвостики, драконячі зубы з каріссом, погнилі крумплі, прокысла чоломада, потрупішілі оріхы, старі Мішко-бачійові штрімфлі и тому подобна нехарь. То ще нич – знала бы челядь, из чого чинит лікы офіційна фармакомафія!

У дальному закуті баріста Микола бабрався у черевах телевизора «Електрон» 1984 года. Тютка Тера колись купила `го по блату (забытоє зараз слово) якраз по смерти Андропова (ще єдно забытоє слово).

Штось слабинько, ги бічіжна мыш, пошкребталося у двирі и, не чекаючи позволеня, зайшло.

- Ержіка, – спинным мозком зафіксовав бармен Микола, и не обзираючися.

- Ержіка! – зрадовалася газдыня.

- Добрий день, тютко Тера!- зрадовалася й гостя, што застала стару дома, - Як ся маєте?

- Дай Боже! (из сими словами мацур мерзко замнявчав и втік пуд шпор). Учора –м здавала анализы на гемоглобін...Йой, перебач, дівочко, я спершу и справді

подумала, ож тебе интересує, як ся я маю....Заходи, заходи, Ержіко, не устужуй хыжу, газ дорогой!

- А мы дома дровами палиме, як за Хрущова.... – жалілася пікантна брюнетка, з лицьом, намальованим так, гибы йшла не до ворожілі, ай на вечурніці, - Тадь тоті дрова носячи, уже ся загрію... А ваш зять Мішкобачі, ба де є, не видко його нігде? Усе туй на дивані перед телевизором любит лежати.

- Йсе правда, муй зять без діла ніколи не сидит, - своїм шором пожалілася тютка Тера, - ун без діла лежит. Уже диван продавився по формі його тіла. Я пак на нього не годна ні сісти, ні лягти, бо все ся скачуляю то горі, то вниз. Як лиш ми пінзію подоймут, та куплю дівань новий. Лиш коли вто буде, и сама не наворожу... А тепер пушов из цімборами на вадаску, любит ходити по хаши. Єднако його любимий телевизор поламався, та добре, што Микола на тому розумієся, поправит. А я свого зятя удпускаю, бо так хоть на день маю в хижі покуй. Понесе рано з дому печену курицю, ковбаску, породичкы, хліба! Пувлітра палинкы... Но тота хоч своя, некупована... Принесе ввечері сідого од старости, худого, як дровтяна кефа, зайця. Авадь фазана – кожа, кусткы, пір'я... Явно вже не бировав літати, та руками 'го імили. Як із нього поливку варю, та мушу ще хоть 4 бульйонні кубикы додати, обы хоч штось у роті чути...

- Знаєте як нас обманюють из тими кубиками? – оживилася гостя.

Тютка Тера видимо упалилася:

- Як? Ище й из тим нас дурят?

- Бо ото не кубикы, а парापеле...пепі...піпеды. Я ж у школі добре вчилася, тай ще й недавно, много што ще тямлю. Наприклад, коли Пушкін утопився... тай де...

- Не знаєш плавати – у воду не лізь! – унесла вердикт тютка Тера, - А як там надворі?

- Осінь, красна осінь! Золота осінь! Така, ги ваши зубы! Авадь, ги муй сохташ, - ударилася в похвальбу Ержіка, -

Ліси нібы золотом укрыліся, а небо такое сіньое-сіньое!

- И я осінь дуже люблю. Урожай зобраний, багатий, аж душу гріє, што літня работа таку оддачу файну дала. Пора до удпочинку природі ладитися... як и мені. Айбо давай до діла.

Ержіка лиш сього чекала. Стишила голос, обы непризнаний баріста штось не вчув, и замолола языком, ги його кавовий млиниць.

- Хочу з вами порадитися, бо є в ня два легіні, та за кого ся уддати? Перший файний, розумний, учений, гроші має. А другий за гороскопом пудходит – по Зодіаку Водолій, а по китайському – Кунь. Ото мені якраз парує.

- Я бы казала - за гороскопом треба слідовати, бо як звізды небесні радят, так людям и треба чинити, - професійно заговорила газдыня, - Звізды дурного не повідят. А карты мені указуют імня другого легіня - на «Пі» начинатся, на «тьо» ся кончат. А того першого...

Ержіка нетерплячо махнула руков.

- Из першим у мене и так ушитко ясно. Вы на того, што на «Пі» поворожіт. Айбо мало ми ся не любить, ож ун по гороскопу Водолій, а по життю – Винопій. Тільки у себе того вина лє, што як и не розпукнеся.

Тютка Тера лиш тяжко вздыхнула:

- Йой, знаю, сама знаю, як тото є.

- А тото, што ун – Кунь, и без гороскопа видко. И на лице, як кунь. А після того, як дись фіглі розкажут, через пувчаса, коли вже всі й забыли, про што бесіда, начне, ги кунь іржати. А раз уночи встав из постели босий, та так 'му ногті по паркету цоркали, чисто, як копыта. Ходит на шефт у Мадярщину, принесе ми всяких жвачок, чупачупсів, поведе у бар, погостит «Живчиком». Економний, шпоровний, такого добре на газдувстві мати. И волося на копони має такое, як у мене фіргонгы у спальні. По феншую якраз... Хоч инколи вже так и просится на язык, што

мені вже не дванадцять году, «Живчик» бы мож и на шампанськое поміняти. Мож бы сміло и на коняк перейти... И «Кока-колу»...Як у Пенсільванії ...А не знаєте, ким є по гороскопу тот американтош, што у Марьки поселився? Та я просто так звідаю...Забыла-м, як 'го й кличут...Ніби тота косметика – Ейвон?

- Айвен. Знаю, знаю. Стрілець, - проговорила голосно тютка Тера так, што Микола, аж закаменів своєму закуті, - А кулько раз по дванадцять тобі, Ержіко?

Ержіка нібы й не чула ехидну провидицю:

- Стрільці, я десь читала, люди романтичні... грошовиті... люблят брюнеток, -

(и поправила ніби нехотя свіжо зроблену фризурю), - А ныні рано Айвен сідав з Марьков на автобус до Хуста. Тютка Тера туй мусіла провказатися ясновидицьов – прикрыла кліпкы и заговорила глухим голосом, ги з бочки:

- Та так знаю, што пушла з ним кредит брати, евроремонт дома хоче робити.

- Якось тот не по людськы, - явно запереживала Ержіка, - З тим й'го куфриком тай кредиты брати? Тай який евро – амероремонт бы мав быти... И хыба тота Марька буде знати, як меблі після ремонту по фен-шую розкласти?

Світська бесіда двох пасулянських леді нагле перервалася - у двирі штось читаво злупкало, гибы кось п'яний хотів зарватися удну. Так ото и было – на порозі появилися Пітьо и Мітьо у камуфляжі и каляних чоботах. Увидівши Ержіку, Пітьо подавився привычними нецензурними словами, так што першим заговорив вошколований Мітьо.

-Тютко Теро, ми вам вашого Мішко-бачія із... е-е-е ...сафарі принесли...привели. Дуже ся зфарадловав та на веронді мало прилягнув...Бо мы попри ферми ішли, на чоботы мало всякої паскуди наліпилося, та обы не занюс вам до хыж.

Тютка Тера видимо упалилася.

-Та вы його на веронді лишили, а самі заталапали на чисті покрівці?!

У дискусію вступив Пітьо, поспішно повбзеравши на свої стоптані чіжмы.

- Оно ж нібы з рана примерзло ...Тай так люди кажут - оно на щастя...

- Мое шастя на веронді спочиват, - пасулянська ворожіля повысила голос, - Мішо! Ты пив?

Из-за двери весело уголосився Мішко-бачі.

- Не пив!

-Уповіш тричі – паралелепіпед!

Голос бирова явно втратив тонус веселости.

- Парапр.. ліпед...ліпі... Пив...

- А вы, два легіні, чекайте! Штось-те ныні устрілили?

- Зайця, зайчика, - пиловали еден сперед другим похвалитися Пітьо и Мітьо.

- И як же вы його на трьох поділили? - дозвідововалася ворожіля.

- А мы його не найшли. – нехотя призналися два несеренчляві суперстрільці и нараз обадва вломилися у двирі на выход, шпотаючися и тручаючися. Добросердечна тютка Тера рішила змягчити ситуацію

-Та не тічте так, хлопці. Пак ныні неділя, роботи ніякої... А заспівайте ліпше нам тоту співанку про войско, што-сьте в моєї донькы на свадьбі співали

Вадасы ожили. Їхні організмы якраз были на туй легкуй стадії сп'яніння, коли тягне на співаня, про што и догадалася премудра тютка.

-Но, добре. Співанка файна.

И на диво чистими, файними голосами затыгли:

Тиха вода, тиха вода,

Плещеся габами,

Як ми шкода, як ми шкода,

Дівочки, за вами.

Бо як пуйду на три рочкы

В армію служити,
Ко вас буде, білявочки,
Так, ги я любити.

Тиха вода, тиха вода,
Скраю ся колише,
Не пройшло ище и года,
Вже една не пише.

Ой, голубка пролігає,
Білі в неї крыла,
Ище рочок проминає,
Друга ня забыла.

Тиха вода невелика,
Гутта би 'ї взяла,
Бо за мого цімборика
Третя ся уддала.

Ой, любив бы я циганкы,
Вті бы вірні были,
А дівочі обіцянкы
За водов поплыли.

Затихли. Пак Пітьо прокашлався и додав:

- А в Америці так не співають. Завто з кувриками ходят!
Но, майпотому ще зайдеме до вас! Та ще-м ся едно догадав! Тютко Теро, поможіт ми – штось то зрана так ня коле в лівому боці. Аж не в лівому, та в правому, - ба што бы чинити?

Стара знахарька мала пуддержати репутацію - пудняла голову до плофона, пуд яким на герендах висіли снопики всяких трав, помахала для виду руками, и уповіла:

- Огуркы солені є в тя в бочці?

- Є! - зрадовався Пітьо, почувствовавши надію на зцілення.
 - Та набери з неї розсолу, наллйи у лавор и замочи ноги. При сьому приклади на коліна припутник, на голову лист лопуха, а на уха навішай стебла укропу.
 - Так, так – запоминав пацієнт, - лопуха. Припутника...
 - А як ноги удкыснут, спольочи їх, файно утри убрусом, надінь чисті штрімлі, (при словах « чисті штрімфлі» лица Пітя и Мітя видимо скривилися, як у тютчиного мацура при словах из Писанія) та йди у патіку и купи «Нурофен». Принимай по инструкції та бульш ня не нервозь из такими дурницями!
- Цімборы мінтом щезли за дверима. Треба вповісти, што велику популярность меже пацієнтами-клієнтами знахарські таланты тюткы Теры мали по туй причині, што свої цілющі саморобні пілюлі она силовала запивати не водов, ай децов сливлянкы.
- И помагало!

Частина третя

у якуй автор постарався запутулькати интригу, а герої тому и раді.

Жоны лишилися самі (телемайстра у закуті они раховали за предмет умебльованя) и тютка Тера продовжила бесіду.

- За Иванув куфрик точно знаю, што в ньому валюты неє нич, лиш якоесь старое папіря, книги тай фоткы. Марька виділа. Тай карты ми розказали.

И вказала силно ухосновану колоду карт, котров подеколи бавила из зятьом жокера. И все мала на руках усі чотири жолїї Черноока Ержіка на якусь секунду перестала дыхати, гибы ї міхом ударив по голові, тяжко, через силу, прумкла слину и так лиш прийшла до себе:

- Мені вто вшитко едно. Што маю до чужих куфриків?

Якось нескладно, ги диривлиана, устала из стульця, не удкланюючися пушла до вонкових дверей, набираючи на ходу номер на мобілці. Тютка Тера услід юй заговорила - Подумаю над твоїми проблемами уночі, як буде небо звіздяное, та зажену ти СМС-ку з результатом.

- Та не дуже напружайтеся... - загаслим голосом отвітила Ержіка, - Якось и сама розберуся. Альо, альо! Пітьо! Ты вже далеко? Вчора-сь ня на «Живчик» кликав, а я часу не мала! Так типирь маю!

Довго слухала абонента, безперервно удавано хіхікаючи писклявим дітинським голосом.

- Автобус до Хуста вже пушов...

Мелодраматично пудняла очи до неба. Из таким ненатуральним артистизмом не взяли бы 'ї и в майпуслідній драмгурток, но результат тота фалешна игра принесла.

- На таксійови? Платиш ми таксія? Горазд! Пока-пока! Цьомки! Но, будьте здорові, тютко Теро, иду, бо зараз ня таксій у варош забере... Ий, бо печеньок ныні наймся!

- На Стрільця карты розкласти? – позвідала услід ворожія.

- Не мусите! – и вже з дверий шефтарька додала, - Та розкладіт уже... просто так...

Туй предмет мебели бармен Микола покывався, што в суй ситуації взирало так неприродньо, гибы закывався и заговорив шіфон.

- Телевізор готовий!

- Зятьови кажи. Хоть з ким там зараз говорити... Ун уже в астралі...

Но Миколу интересовало иншоє.

- Є ж у вас потустороння сила. Знаю, чув не раз. Чого ж вы на свого Мішко-бачія не поворожите, обы лишився пити? Голова села – а заливає по простацькому. Несолідно якось.

Ворожія сумно опустила свою не таку вже й всесилну копону.

- Така доля ворожільницька – другим поможу, а собі не годна. Які вже лиш заляття не клала на нього - из книг старых, из прабабчиного ще латинов писаного зошита, из Інтернета недавно скачал єдну ворожбу, та хоть тота мало начала діяти.

- Не перестав же пити?

- Пити ще не перестав, айбо перестав уже закусовати... А кого ще там фрас несе?

У хыжи, як сонічко, засвітилися кучері учителькы Аннуцы.

- Доброго вам здоровля! – красно поклонилася.

До тюткы Тери вернувся оптимізм.

- Будь и ты здорова, Аннуцо! Як там погода вонка?

- Студено, сыро, вігряно, каляно, словом - противна мерзка осінь, - на єдному диханю доповіла синоптичну обстановку Аннуца.

- Йой, тота осінь! И мені она в печунках. Болото, застуды, ревматизмы... Старий муй, прощений най буде. бывало, з хліва зайде, гумаки из нуг стягне ... Бр-р-р... Не люблю осінь... З чим прийшла-сь, дівочко дорога?

Аннуца мало задумалася, пак розказала непросту історію свого живота, мож казати – цілу сагу (мексіканці бы з того розкатали сентименталний серіал хоть на три сезоны).

- Коли я из-за границі дому вернулася, то сваталися до мене двое – єден чорнявий, та бідний, другий білявий, та без грошей. Думала я, думала, та удалася за лысого. Старого и богатого. Гадала, най старий наприкунци житя мало засолодиться, а дале я собі заживу, як хочу. Айбо прожили мы два годы, три, чотыри, а муй старигань здоровий, як бук. И раз не закашлав. Добило мене ото, што ходили-сьме ним у хащу на грибы, бо ун грибы любит, лиш боїтсє їсти, котрі я принесу, а їст лиш тоті, што сам найде и сам посмажит. А в хащи зозуля якраз кукала. Звідатєся муй довгожитель: - Зозульо, кільки ще

проживу? Она йому и наукувала 15 годув. 15! Тадь мені вже буде 43...но, 37...не встигну за дідом и пожити.

Тютка Тера и для вида не чинилася, ож шкодує клієнтку. Заговорила строґо, по діловому:

- Обы-сь и не думала, што я йому злоє учиню, бо нам, білим ворожкам, не дозволено челяди біду діяти. Кобы-м годна, та вже бы мому зятьови руки покрятало тай язык занімів бы давно. Нич шкодити не буду, аж бы-сь як просила!

- Я йсе знаю! Я вас лиш прошу, обы-сьте тоту зозулицю якось погубили, бо сказала мені вшиткое житя. Пак туй ми іноземці так укланюются! Аж крысаню знимают, нараз видко, ож джентльмены.

- Хоть Марька раз проговорился, што джентльмен то джентльмен, а у сні хропит, як пуслідній чоботарь, - лукаво прискаливши око, уточнила газдиня.

Аннуца гордо упрямила шию.

- Ніколи-м не чула, як хроплят чоботарі. Но, та як из тов зозульов?

- Йсе другое діло. Зозулю мож! - пасуляньська чаровниця замахала руками, сама ставши мало похожа на зозулю, - Шурлу-мурлу! Розсыпся на золу! Из золы на сміття! Кончилось зозулино житя! А кидь бы лісник її здыхлу найшов, збалиме всьо на потячий грип! Так што живи собі из своїм ветераном любовного фронта здорова та весела.

Аннуца гибы ожила – засміялася, очкы гамішно засвітилися.

- Точно, што и здорова и весела, бо вчора уйграла-м грін-карту! Так што най їсть муй аксакал опенькув, кульки в нього стане, а я вже скоро на гамбургеры перехожу!

Тютка Тера увидячки зачудовалася. У закуті гримнуло - майстер на всі руки Микола упустив на падимент пасатижі. Аннуца на вто моментально зреаговала:

- И на хот-догы! Што з тобов, Миколо? Ци й ты дурних грибів наївся?

Усякчасна індіферентность у йсю минуту Миколу лишила.

- Кидь бы-м знав про грінкарту!

Аннуца-англичанка, як на неї казали школяники, безжалосно и з анатомічних точностей забивала 'му кул у голову, у серце, у печунку и другу подрубнину.

- Та й што, кидь бы-сь знав?

- Та не сватав бы-м Марьку!

Білявина торжествувала – нордичний характер пасуляньського вікінга давав слабину.

- И там-ись ся обламав, правда? Иди ліпше містера Пасульку поздоров з заручинами. Вчора на сільраду из Марьков заходили, майжень заяву занесли. А так, як однофамільці, то їй и паспорт не треба буде міняти! А я пуйду свого пораду, ож свободу буде мати... Фрідом, як кажут! Вы туй про потячий грип споминали, а я його недавно сим грипом настрашила, ож як захворіє, то буде 'го ветеринар ліковати. Та ун собі зробив марльову маску на пысок, а в туй масці пробив дві дірочки – у одну пхати цігаретлик, а в другу – трубочку вино тягнути. Кажу 'му: - Такий-ись из тов трубочков, ніби американтош. А ун каже: - Та не американтош, бо тот ваш жунський любимчик Айвен и сам курит тай п'є, а просто дохторька наказовала держатися уд алкоголя майдалеко... Буду ти долари заганяти, дорогенький, а ти сиди собі в телевизорі, ги ваш Мішко-бачі. Хоть и каже, што телевизор – як жунський шіфон. Платя повно, а взяти на ся нішто, а в телевизорі сто каналу, а нішто видіти...Гудбай, кури, керт и крумплі! Геллов, чіпсы и газоны! Йес!!

- Хотіла бы-м, пані вчитилько, и я тебе штось зазвідати – догадалася за свої проблемы сільська чаровница, - зять муй золотий якось пуслідній час помінявся - каждый динь брытватся, порфіном пахлючится, топанки боксує.. Ци не

любаска ся в нього завела? Бывало, упивший спросоня морконів «Ой, Марічко, чічері» А типирь, чую - не по нашому моркоче, такое гибы – Оу, сей, кен ю сі...

- Ото ун америцький гімн береса співати. Хоче перед Айвеном ся вказати.

Из сим Аннуца встала, видячи , ож босорканська авдиєнція иде ид кунцьови. Напоследок тютка Тера скрадливо позвідала:

- А не розкласти тобі карты на Стрільця?

Аннуца потисла плечима.

- Нашто? Я вже про куфрик чула.

- И де ты тото чула, - знервозилася ворожіля, - Но, нич ся не держит у сюй хыжи! И як ото вшитко з ній уйде?

Чорний мацур пуд шпором закрыв очи и учинився, ож спит. А повержений бовван из острова Паскы з досадов перебив газдыню:

- Куфрики... грінкарты ... А як же любов?

Сяка недостойна пірата сентиментальность розсмішила стару босорканю:

- Што вы, чоловікы, знаете про любов!

Туй ся вже упалив и Микола

- Тадь вы ж із своїм чоловіком шість дітей нажили –и ун не знає про любов?

Обидві жоны саркастично засміялися – про што, што, а про любов они знали бульше, ги писало у всіх книгах, прочитаних дуже ученим барменом-корчмарьом.

- Не переживай, Миколо. – добила ‘го безсердечна Аннуца, - Завтра рано зайду до тя перед автобусом на кавий – покажеш ми на глобусі свому, де то є Майамі-Біч и як туда з Хуста добратися. А про любов позвідайся у Марьчиної буволиці – якраз тілна. И за куфрик не забудь позвідати!

На сьому повний розгром Миколових моральних основ не завершився. Послідні тийглы у фундаменті його внутрішнього світогляду розбила сама Марька. Зайшла у

двирі, в єднуй руці маючи молочну канту-бідончик, а в другуй - містера Пасулька.

- Добрий вичур! – ніжним голосочком скромно поклонилася нечекана гостя, - Тютко Тєро! Подумала я, ци не треба вам молока? У мене много, а вы корову не держите... Натє!

Тютка не без лукавства уточнила:

- А свіжє?

- Якраз подоила-м! - хвалилася Марька, но, поникавши в канту, забідкалася, - Йой, скысло!

Містер Пасулька не бов многословний.

- Я ж тобі казав.

- Та так ото , - прокоментовала ворожіля, чия магічна сила провказовалася часто сама по собі зовсім не по ділу. Туй у закуті штось затріщало, заскрипіло – ото накониць-то нагрівся пувчаса як укапчаний совіцький телевизор «Електрон».

- У Києві двадцята година! Новини!

Микола безнадійно махнув руков, у якуй ще машинално не знати нашто стискав хрестову скрутовачку:

- У Києві новини? Ото у нас новини!!!

Аннуца ні з того, ні з сього проговорила до чупакабрячої шкуры на стіні -- головного трофея вадаської серінчі Мішко-бачія.

- А Пенсільванія, кажут, село селом! Трансільванія – и вто май цивілізація!

Атмосфера в хыжи нагніталася, ги тиск у паравозному котлови и ни было на вто спасу. Обы додати лишнього галаману, наштось вернулися и Пітьо з Мітьом, які вже поміняли камуфляж на цивільное убираня. Не творячися на них, Марька почала свуй, як бы казала Аннуца, сліч. Ясно ж было, ож она сюда не заради молока прийшла.

- Тютко дорогенька! Маєме про штось из вами порадитися. А вы всі, кидь уже-сьте туйка, слухайте нас, а не плєтькы, што по селу ходят за нас из Иваном.

- Айвен, – привычно вже поправив містер Пасулька, - Добре, розкажу вам свою історію. И хлопці най чують–пак и они Пасульки, хоть и не родичі... Дідо муй, Петро Пасулька, втік із села, коли руські мали зайти, бо знав, што комунішты не люблят богаті газды... Продав румунам маржину, мадярам - серсаму, корчмарьови Голдбергови – хыжу. Хоть они пак всі з того хосна не мали, та ото менше важно! Купив кулькось долару уд совіцьких диверсантув, котрых Сталін без числа заміговав парашутами на Пудкарпатську Русь из повними гатіжаками валюты, правда, без толку. А останок гроший – и не малий - спрятав десь туй, дома – вірив, што скоро вернеся. Та не судилося. Занесло ‘го аж на шахту в Пенсільванії, бо там ще до войны немало пудкарпатських русинув угля копало. Перед смертьов куфрик із своїми всякими легітимаціями мойому нянькови передав, а нянько вже мені. Казав, што за СРСР сюда вернутися не хотів, боявся, а зараз, казав, за Української демократії, може хоть я вже найду сімейні богатства!

Усі слухали драматичний розказ американтоша и не дыхаючи. Ще й мацур пуд шпором удкрыв едно жовтоє око. Тютка Тера захопилася.

- Не пируйте так! Якость то не файно – люди в хижі, а на столі пусто. Зараз кавилію налажу , колачі напарую. Марько, поможи ми, будь така добра!

Коли дамы, про штось перешіптуючися, уйшли на кухню, из спальні показався Мішко-бачі, упозіруючи свіжо і офіційно – у анцугови з галстуком. Явно чекав момента, коли не буде любимой тьощі. Заговорив тоже офіційно, ги колись на партійних зборах.

- Вігаю демократичний народ Сполучених Штатів Америки у вашій особі від імені Пасулянківської сільської ради у мойй особі! Дозвольте представитися - сільський голова, так би мовити - мер, Михайло Данилович Фітьковський!

- Не Пасулька?! – изчудовся Айвен-Иван.

- У дівочтві моя мама була Пасульканя Моніка. А я чесно вповім - дуже надіюся на вашу піддержку на будучих виборах сільського голови через місяць. Та мы з вами не то, што село – район годні взяти! Пасульки в ракаши - ото велика сила! Та мы вшиткі голосы скупиме! Муй адмінресурс, а ваш куфрик - гори перевернут! А я після виборув вам удрячуса, поможу капітал выгодно вкласти... Я вам земельну ділянку пуд вашу фабрику заділю! Бізнесови америцькому гарантую зеленое світло и удкрытий путь!

Марька іронічно засміялася и перебила оратора:

- Ваш адмінресурс, а наш куфрик – у єднуй ціні.

Мішко-бачі іронію не сприйняв и продовжив из прямо комсомольським ентузіазмом:

- А я про што кажу! Пасульки – ура!

Вперед і догори! Всі на ви-бо-ри!

Експромтом придуманий лозунг заводив самого автора до демагогічного екстаза, но його говорильний фонтан нагле заткав представник западенської демократії:

- Зеленоє світло, кажете? Вы не на желізниць досі робили?

- Я не робив, - из достоинством, упучивши немалое черевце, пояснив Мішко-бачі, – я вшиткоє життя керовав. Райком комсомолу, райком партії, райвиконком, голова колгоспу, докить тот ще жив... Руховець, соціал-демократ, нашоукраїнець, регіонал...а типирь у республіканці запишуся... вадь у демократы. Голова села три строки – ото вам не хочь што. И четвертий, дасть Бог буду. Будьте увірені – ваш сенат из конгресом у ракаши зо мнов ганьбы не будут мати! А вы, хлопці, з нами?

Пітьо, убратий парадно, ги на гостину, так гибы чекав сесе звідованя:

- Та правда, Мішко-бачі! Михайло Данилович! Вас тручаєме на голову, а пана Айвена – на головного менеджера!

Пасулька уд нечеканої новини аж упулив очи:

- Якого такого менеджера?

Слово перебрал Мітьо, вошколований цімбор из семикласнов освітов:

- Та мы туй із Пітьом задумали компанію удкрыти по продукованю квасного молока.

Наша ідея, ваш куфрик, технології тюткы Теры, Михайла Даниловича –земельна ділянка, продавати будеме у шаянські санаторії! А молоко з Марьчиної буволиці!

- А моя роль яка? – не переставал чудоватися шокований містер Пасулька. Коли ся розмийреговал, його иноземний акцент заштошь чисто пропал.

Перебиваючи еден єдного, розпалені Пітьо и Мітьо узялися поясньовати свої геніальні бізнес-планы, народжені не дале, як учора, в генделикови «Нірвана».

- Я буду президент компанії... а я генеральний директор... я вкладую інтелектуальний внесок – концепції, конструктивні ідеї ... а я вкладую вексель на спадщину бабкы з Канады... Пак лиш дись-колись тай умре... (причому слова «вексель», «концепція», «конструктивні» пудникали из папірцю, спрятаных у рукавах).

Американтош, пару раз глубоко дыхнувши, успокоився и начав увидячкы бавитися из генераторами ідей.

- А я вкладую... так розумію – куфрик? Завто хочу мати довжність генерального секретаря! Як Брежнев! У дітинстві ото мені дуже любилося!

- Най буде по вашому!- обрадовано закричали новоспечені бізнесмены, - Дораз звониме адвокатуви з нашого села, што в самому Ужгороді робит...

- Пишешя, само собов, Пасулька, - уточнив новоявлений инвестор у пасулянську економіку, - А як ‘му имня?

- Соломон Абрамович. Будеме ‘му казати, най скоро припарує нам статут нашого цімборашества из вами яко генеральним секретарьом!

- И великими буквами! - и дале чинив из ся дурня американтош.

Пітьо и Мітьо зовсім розвеселилися:

- Як кажете, так и буде, містер Пасулька!

На їх лицах явно проступила дяка добре обмыти такое важное діло у «Нірвані». Раз лиш електричний лампаш загас, телевизор, котрий усе ще морконів штось своє, затиx и в темноті учувся гримот розбитого чибря тай уголосилася тютка Тера:

- Напили-сьте ся кавию! Пропав бы из тым трансформатором! Як ся стемніє, та навхтема перегорит! Ушитко село в потемку, ги за Марії–Терезії!

- А як туй поворожме на вто, што-м хотіла? - уззався и Марьчин голосок.

- Я ти в потемку нич не наворожу – ні на картах, ні на кавильовуй гуци, ані на воскови. Ще й не по звіздах, бо хмарно.

- Мушу йти на курси до Ужгорода на два тижні та коли ся увидиме?

Тютка Тера штось пораховала на перстах, морконячи собі пуд нус:

- Так – Марс у вівторок у нисходящуй фазі... середа – екліптика Сатурна нікуда не годится... Венера нич неваловшна... Сіверний квадрант нахилився... Терезы на ремонті... У пятницю мольфары з Рахова досвідом прийдут ділитися... Давайте за два тижні в суботу рано из вами увидимеся у Микола в генделику перед автобусом до Хуста. Лиш най Иван из своїм куффриком прийде!

И Марька з досадов у голосі поправила:

- Айвен!

Частина четверта

де головний герой сеї повісти - куфрик накониць фігурує у всій красі

Хоть было щи доста рано, айбо в «Нірвані» кыпіла робота. Карта світа щезла. Пуд стінов стояла розкладена малярська драбина, вокул неї в художньому безпорядку были розметані відра, міхы з гіпсом и цийментом, а Пітьо і Мітьо у лепавых сорочках бабралися из фарбами. Бармен Микола, закотивши рукавы, мыв пивні бокалы у лаворі из горячов водов; кобы бокалы знали говорити, то лящили бы уд щастя, што будут рендешно чисті перший раз, як ушли з склозавода. Мішко-бачі (учищений и навошолований, при галстуку, ги депутат Європарламента) изучав наполы пустий стелаж із усяким пудозрілим алкогольом. У дальному закуті стояв, знаний уже всім телевизор «Електрон», уключений на канал 1+1. Двирі різко удтворилися и на порозі появилася міс Аннуца - з недавнього часу просила так 'ї называти,

- Добрий рано! Або туй уже треба «Гуд монінг» казати?

Мішко –бачі оживився, увидівши файну білявину:

- Монінг, монінг. Чую, што у нашій школі зміны? Англійську бесіду уже з першого класу начнут учити? Ото ж твуй предмет...

Бармен-баріста Микола перебрав ініціативу уд старого Казановы.

- Кавий з цукром, без цукру?

Та Аннуца была настроена по діловому.

- Та який там кавий. Маю до тебе діло. Справді англійська ціла ставка буде. Уже ми і грін-карту не треба! Хоть я її й угадала, та своє она зробила. У райвідділі освіти як учули, што я ся у Америку напаровала, та так ся засуестили, што предложили ми посаду директора школы. Не годні-сьме допустити, кажут, обы уд нас молодь тікала, бо і так тягнутя вчителькы то на чехы, то на мадяры. Стару директорку – з почестями на пенсію, бо директорує ще з брежневських часів и не годна ні одну педраду провести без цитат Леніна тай Маркса-Енгельса.

Микола до сеї новини уднюся флегматично, як істинний скандинав.

- Што мені до тої школы? Свою маю суету – ремонт-им начав. Віскі завіз, «кока-колу». Вшитко буде за стадартами Євроунії . Мушу штось міняти, бо инак не проживу. Сільрада – и тота арендну плату пуднимат...

Сільрада одреаговала моментально:

- До рівня європейської! Та не жалійся ты – сільрада ж тобі телевизор подаровала, обы клієнты не лиш дрінкали, а й культурно просвіщалися!

- Біда тобі, легіну, до бару, – продовжовала англовчителька, - Маю до тебе пропозицію – вертайся в школу, де ты колись до приватизції молочарні географію учив. Йся ставка – географії – твоя, а ще дам ти зарубіжну літературу, бо ота учителька у декрет на днях іде. Та ще тобі дам и часы фізкультуры.

- Но, який з мене фізкультуник, - начав кокетничати Микола; при сьому гибы нехотя повернувся в профіль, пудтяг черево и напружив біцепсы.

Аннуца наступала дале, як руські на Берлін.

- Што там знати. Вержеш дітям лопту та най з нив 45 минут бігають по двору. А кидь дощ –та у подвали тенісний стіл поставиш та най ся бавлят цілий урок.

- А старий фізкультурник де ся дів?

Нова директорка махнула руков.

- Хотіла-м перебілити спортзал та попросила-м учні унести вон козла з матами. Представ собі, діти вхопили фізрука та понесли 'го на двур, при чому паскудно говорили. На пінзію-м 'го удправила, тай де ти відів сімдесятгуднього стотридцятькілового фізрука!

- А правда, кидь типирь у школі трудовик и фізкультурник не п'ють, та ото автоматично буде гімназія? – мусів уточнити наполовину вже завербований Микола. Вже скоро - Миколайович.

- Поборемєся и за йсе! Буде в нас перша сільська гімназія у районі! Но, а кидь п'ють – та ділят меже собов ставку

учителя співу. Реформуєтесь, як и вся держава! Карта світу де є? Найди та принеси в школу . И глобус.

Микола заінтересовано, як практично свуй, позвідав:

- А ко трудовик?

Аннуца так нахылилася до нього, нібы хотіла поцульовати и по секркту прошептала:

- Видит ми ся , што дуже скоро після виборів Мішко-бачія, нашого бирова, на йсю роботу возьму! Держу ‘му місто!

Мішко-бачі, не знаючи, як рішалася його доля, моршив чоло - раховав, яку суму зараз годен лишити в генделику. Микола тоже заглибився в арифметику – раховав учительські часы и переводив їх у гривні, а пак у євры. Пітьо и Мітьо перешітовалися, який бы просити аванс. У сесю математичну вакханалію нагле вторглася могуча фігура тюткы Теры. Тяжко ступаючи бегемотячими ногами, зайшла у гет розбомблений генделик, несучи в руках куфрик – точну копію америкатошового, лиш не такого посуканого.

- Ага, Пасулькы в зборі! И родичі, и однофамільці... И американтош має надыйти. Дай, ми, Миколо, кавию, бо на сон ня тягне – цілу-м нуч не спала, то на едно ворожила, то на другое.

Високовчений Микола, як и все, узявся за боротьбу из забобонами:

- Та вы самі в тото вірите? Двадцить перший вік, Ллон Маск на Марс збирається летіти, а ви як за Марії-Терезії людям голову морочите.

- Я і на городі крुмплі мотиков коплю, як за Марії-Терезії, та файні ростут,– парировала ворожіля, - а я тобі, легіню, едно уповім – недовго ще будеш легінити! Ладися розписоватися, бо через пувгода будеш уже нянько!

Миколово серце упало в пяты и лежало там тихо, ги мыш пуд віником, ще й не ковтаючи.

- Ото вам карты вказали? – дрыжачим голосом проговорив бывший уже бармен.

- Ото УЗІ вказало, тай не міні, ай Ержіці. Дівочка буде! Так што заяву неси на сільраду мітьмом, аби не росло копыля, а мало вітця й матір по закону. Чуєш, пане голово, просліди за ним.

Звична Миколова індеферентность пропала, сарака остовпів, занімів и протягом подальшої дії стояв, ги заворожений.

- Но, признайтеся, ож ворожіня туй ні при чому. – утрутився у сесю сенсаційну бесіду сільський бирів, - Наша середуша донька у райболниці у тому кабинеті медсестра. Та десь штось подеколи нашуй ворожілі, а своєю бабці, и прозрадит.

- Чекайте, я там недавно медогляд проходила., - штось пригадала нова директорка, -За гроші - єдна санітарка раз-раз усіх дохторів оббігла. Та тямлю, ож на дверях УЗІ якась была написана фамілія довга, не наська.

- Пак ото и є наша Монціка, - пояснив Мішко-бачі, - уддалася за ушного дохтора та пишеся типирь не Фітьковська и не якась там Пасулька, ай по вареськы, по панськы – Квасолевська. Пані Квасолевська – йсе вам не лупина!

Тютка же Тера розвернулася, обы поникати неваловшному зятьови у очи, а так, што розверталася ги америцький танк «Абрамс», то перевернула на стул своє фінджятко з кавийом.

- Што-м негрібна у свої годы! Кавий-им розолляла! Не утирай раз Миколо, покладь гет рянду .Штось туй на кавильовуй гущи вижу! Моя донька Моргіта, а твоя жона, зятю золотий, завтра ся вертат из Португалії! И не на отпуск, ай навьтєма! И свою кандидатуру хоче усунути на будучих скоро выборах головы села! Хочє вже порядок навести.

Мішко-бачі остовпів, подобно, як перед сим Микола. Узираив, гибы в нього грум луснув.

- На тобі! Уд своїх – балта меже плічі!

Тютка Тера продовжувала 'го лупати, ги бунковом .

- И передвиборчу програму вижу!

Аннуца тихо прошептала будущому педагогу на ухо:

- Не годно быти! И програму на кавильовуй гущи видит?

- Учора-м юй дома Скайп налажовав, - здавлено прохрипів бармен-фізрук-географ,- Та при мені з доньков португальськов говорила.

- А програма в ній така, што вже всі наші жоны за ній точно проголосують, - товкла своє стара ворожіля, - У селі буде сухой закон. Ото значит, што мож буде пити лиш сухое и полусухое вино на великі празники, в тому числі на жонин динь народження!

Мішко-бачі якось аж измалів

- Жоно моя, жоно! Ци я тебе не любив, ци я тобі на сятого Валентина в Португалію СМС-кы не заганяв! На роумінгу! Ци я тобі восьмого марта уд Марькы косичкы не носив!

- Другий пункт – сокотити живу природу. Най жиють дикі зайчыкы и фазанчыкы! А кровожерливі стрільці мають розводити дома кроликы-труськы тай кури и стріляти їх, кидь їм дяка, на керті из гуміпушкы, и то кидь жона захоче левеш изварити!

- Та зашто мені така кара?! – Мішкл-бачі мало не заревав у такої перспективы

Тютка Тера продовжувала уже не по гущи, а прямиим текстом уд себе:

- А за вто ти така кара, што 25 году жив-ись у мене в хыжи, а ні раз не казав-ись на ня «мамо» , а фурт лиш по руськи «тьоща» та «тьоща»! И типирь прийшов на пса мороз!

Присутні дамы, не договорюючися, разом заплескали в долоні, Тютка Тера обернулася до Аннуцы:

- Хочу Аннуцо, и я тебе штось зазвідати – зять муй золотий якось пуслідній час помінявся- каждый динь

брытватся, порфіном пахлючотся, топанкы боксуе.. Ци не любаска ся в нього завела? Бывало, упивший спросоня морконів «Ой, Марічко, чічері» А типирь, чую - не по нашому моркоче, такое гибы – Оу, сей, кен ю сі...

Компетентна много в чому директриса поснила:

- Ото ун америцький гімн береся співати. Хоче перед Айвеном ся вказати.

В сись момент у генделику появился и сам американтош, несучи свуй славний куфрик. Пуд руку вела 'го нерозлучна з якогось часу Марька.

- Дай Боже всім здоравли! - поклонилася культпрацовниця.- Як ся маєте?

- Гав ду ю ду? – по америцьки, но з русинським акцентом продубльовав 'ї Айвен-Иван.

Тютка Тера лиш їх и чекала.

- Но, честованое панство, доста было кота за стул тягнути!

За окном кось скарідно замнявчав появился на секунду чорний хвуст.

- Карты – на стул! Но, не мої и не Миколові, ай так ся каже, коли удкрыто говорити хотят. Кажи, Иване, што в тебе в куфрику, лиш не масти нам уже головы з тов Америков! Кось колись казав, ож наші сільські Пасулькі казкуют, як братя Грім! А туй перед нами ище єден такий Пасулька, чистий Ганс Христіан Андерсен!

У приміщенні сконцентрована была така магічна сила, што уд атмосферної електрики у всіх стало дуба волося; коло лампаша конденсовалися малинькі хмаркы, блиснул піціцька блискавица, ледвы чутно заgrimіло и на пасуляньскі головы пулявся дощик. Аннуца не задумуючися, як кажут – на автоматі, на хмарку дунула, вповіла «Карабас-барабас, най тя возьме фрас» – и дощ став різко, як ся й начав. Містер Пасулька догадовався , што в селі Пасулянка магія –не така вже й рідкость, а типирь бов зовсім приголомшений. Ун уже и на Марьку никав, як на якусь фею.

- Добре, най буде по вашому, - начав признаватися, ги на поліграфі, Айвен Пасулька, -Босоркань не обманеш! Америку я ўгадав, обы на селі бульше чести мати, бо сам то я переселенець из Донбаса, завто боявсья, ож як туй східняка приймут. Найшов через Фейсбук тутешню дівочку Марьку и так ся з нив заприянив, што насміливсья до неї прийти в гості та вже туй ся роздивити, што тай як. Знаєте, у туй Горловці міста западенцьови неє. Хоть и прожив-им там уд малости, та и так косо на тя позирают... А родич у Америці справді є – ото старший брат Петро мого рудного діда Павла; ун коли тікав гет, та сись куфрик лишив на меншого, та казав, ож надієсья скоро ся вернути, лиш не так ся стало. Самі знаєте – жилізна завіса, студена война. А мого дідика руські забрали, як і тисячі других молодих легінів из нашого краю на Донбас у професійні училища. Забирали, по суті, на каторжну роботу, як у армію, хочеш - не хочеш, а йди удстроуй розбиті и затоплені шахты. Там и женивсья на нашуй землячці завербовануй, жив, робив, лиш чогось нігда не хотів у Пасулянку вертатисья, штось 'го грызло, мучило. Лиш едно ня просив , коли вже учув, ож кониць 'му приходит– передати вам сись куфрик, бо в ньому, казав, майдорогоє, што мав у життю. А нігда нікому не вказовав, што там є. И я не знаю до типирь, та й ключа не маю до нього.

Слухаючи сесю оповідку, тютка Тера, желізна леді Марамороша, якось помнякла, у очох юй штось заблестіло – ко її не знав, та годен бы бов подумати, ож тото сльозы, прокашлялася, што з нив не бывало уд Масарика, и заговорила.

- Грызло його ото, што мы з ним дуже ся любили замолоду, я 'му ся кляла, ож дочекаю, коли ся верне та побожиме ся . Йой, што-м за ним ревала! Та час ишов, поверталисья и тоті, кого у армію забрали, а мого Павла неє тай неє. Удкїть я могла знати, ож из руської шахты

май тяжко ся было ўрвати, чим из войська! Та типирь уже нич не поміняш... Давай Иване, свуй куфрик!

Унняяла з жеба маленький иржавий ключик и не нараз, тяжко, удкрыла привезений чумайданчик. Усі затихли тай утягли шиї, ги гуси, обы видіти, што в ньому є.

- Што туй? Старі наші з ним подобенкы-фоткы! Які-сьме были молоді! А йсе письма, які –м 'му писала - як много! Кулько-м зошиту списала по листочку, кулько-м ся наревала над ними... а йсе што? Сесе письма, які ун мені писав та нигда не загнав... но сокотив годами!

Туй сльозы и справді потекли тютці Тері из очий... Босорканські сльозы – то сакраментський феномен! Уд них ся мало зрушив космічний ход планет, в Ужгородському роддомі всі жоны у тяжи народили єдночасно, а дись на Філіпінах стряслася земля.

- А я пак стрітила молодого комсомольця Олексу. Робити и замолоду не любив, но говорити знав красно, на всяких зборах перший усе виступав... Активіст! Заговорив и мене так, што нич-им ся не розуміла... тай удалася...Но, давно вто было, што вже бановати, як є, так є. Типирь маю свуй довг сповнити - передам ти, Айвене-Иване, тот діда Петра америцького куфрик, котрий мала-м сокотити для вашої фамілії. Туй є ваше сімейное богатство. Прийшов час куфриками помінятися. А што єднакі – та за руських у сільмазі лиш такі ся й продавали. Прятала-м 'го усі годы так, што и не дотуляла-м ся ані раз.

И копія Айвенового... ци то, Иванового куфрика стала на стул. За діло взялася не хоть ко, ай Марька – замочок троцнув, крышка удскочила.

- Гроші! – гойкнули вшиткі на єден голос.

Цілий ракаш банкнот посыпався на стул. Перші отямилися Пітьо и Мітьо:

- Гроші! Айбо што йсе за гроші?!

Тютка Тера упознала грошові знакы эпохы свого дівоцтва. Начала перебирати всяко розмальовані папірчыкы.

- Чеські коруны, які ще з Масарика ходили... Мадярські пенге гортійовські... Німецькі марки из свастиков... Руські рублі сталінські ... Леї румунські старі... з сими грошима колись мож было файну хыжу купити. И не єдну! Знав Петро газдовати! Гадаю, и Америці добре мався! А типирь – поздоровляю вас, Марько тай Иване – можете передати їх через Аннуцу у школьний музей. Або штось там дома мож обліпити – папірячко файное... Мала бы я з них хоч пару жмень свого часу, - ударилася ветеранка у носталгію, – то я бы за якогось барона удалася...А не за цуроша –комуніста...

Тим часом Мітьо з Пітьом удступилися уд стола из фалешним богатством до свого ційменту и потихы завели свою особну бесіду.

- Так розумію – до адвоката не звонити?

- Паспорт у тя заграничний готовий?

- У понеділок заберу

- З бригадирьом я вже договорився. Першого числа маєме быти в Празі. Штукатуріня там маєме до японської паскы.

Прагматичні, як и всі русины, фатъовы мали план Б. Аннуца из видом «Мені до сього нич» рушилася на улицю. Путьом обернулася до уже колишнього бармен и дала ‘му розказ:

- Миколо Миколайовичу! Договорилися – завтра в школу. Бар свій можете на Ержіку передати, поки ще в декрет не пішла. Карти світу принесете. И глобус. Хоча глобус сись якийсь неправильний – скільки я на ньому глядала державу, де справдішні мужчини живуть – так і не найшла. Ключ від спортзала дасть вам уборщиця Олго-нийнія, скажете – Анна Андріївна скомандувала.

Мішко-бачі, ставши на боці, зняв із шиї модний галстук, хоть як скрутивши, запхав ‘го в жєб, и зателефоновав на мобілку:

- Пані секретарько! Окна помьті на сільраді? Ще не всі? А, лишітєся дурної роботи. Яка така Америка? Проклятї

імперіалісты голову морочат , нібы нам туй нішто робіти... Отбой тривозі! Миколо, ван дрінк.. Не! Пувдеці и сок породичковий!

А Марька з Айвен-Иваном радилися з ворожільов.

- Так я рішив... – солідно казав уведений на чисту воду Пасулька-приходняк. Марька тихо, но тверло уточнила:

- Мы рішили...

- Лишуся жити із Марьков на селі. Газдувство маеме, руки на місті, пенсію шахтарську велику маю, та и уйшов я на пенсію далеко не старым – пудземний стаж, розуміете... . Натрудив-им ся пуд зимльов – типирь хочу на земли. А як-исьте ся догадали, ож я донецький шахтарь, ай не пенсільванський?

- Бо пенсільванський шахтарь чорным угльом не кашле. Айбо наш карпатський воздух скоро ти легкі прочистит, не журися.

Тютка Тера легко поплескала 'го по плечох; легко, но коліна 'му ся зогнули. А коли тот храмлючи, удыйшов до окна закурити, обернулася ид Марьці.

- Но, помогла моя ворожба? А ты не вірила! Та обы-сь знала , што хотіла-м свої чаровницькі знання тобі передати, айбо они доступні лиш дівкам, котрі чоловіка не знають. Я свого часу свою магічну силу на легіня проміняла... и лишила ся в мене тої сили кобы десята часть... Но не шкодую, бо узнала-м завто, ож ніяка магія не варта людської любови! Та менше з тим - карты ми вказали, што Ержіка скоро родит дівочку – юй ворожбитство передам!

И, увидівши смішок на лицьови собесідниці, сама ся засміяла:

- Но, не карти, ай УЗІ.

- А поворожіт ми ци сповнит ми ся того, што-м задумала – буйволячу ферму ай велику теплицю, оби косиці цвіли уд ранньої яри и до пузньої осени! Лиш ворожіт не нараз, май потому! Тай розуміете - у селі Ивану є много, а в мене Айвен – лиш еден, най так ся и обстане! Но,

идеме дому, бо доїти бы вже час..Як ся заведемо у другі бувовиці, то планує молоко не лиш у санаторію давати, а и в дитячий садочок. Правда, Айвене?

И, увидівши, што тот все ще без толку троцкат поламанов запальничкоч, окреслила перстом у воздуху якусь геометичну фігуру, легенько дунула – и цигаретлик сам собов запалився. Айвен Пасулька смачно затягнувся и вповів:

- Правда! Діти, сім'я – ото сятоє. Як у Голлівуді!

Туй уйшов из ступора педагог Микола Миколайович Гони-хмарник, вер собов до телевизора и пудкрутив звук. Голос кийвського диктора заповнив «Нірвану».

- До України прибув із візитом поважний гість – губернатор Пенсільванії, кандидат у президенти Сполучених Штатів Америки мультимільйонер Пітер Пасьюлька..На днях він має намір відвідати малу батьківшину свого діда Петра Пасульки, вихідця із села Пасулянка на Закарпатті з благодійними проектами - заміна сільського електротрансформатора (поступово затихаючи) ремонт дороги до райцентра... створення буйволячої ферми... квітковий бізнес... поповнення книжкового фонду... поповнення дитсадочка...

Туй Миколови прийшла СМС-ка
«Маю на продаж чисто нову фату. Раз ношену. Дай знати Марьці. У нас буде дівочка. Дай знати тютці Тері. Твоя навхтема Ержіка».

На улици голосно просигналив хустський автобус.

Ніко ся и не кынув.

ЗМІСТ

Розділ 1 - Про себе і про мене.....	5
Розділ 2 – Вершики.....	17
Розділ 3 – Статгі.....	30
Розділ 4 - Інценівки.....	46
Розділ 5 – Несерйозноє.....	63
Розділ 6 – Чупакабра.....	74
Розділ 7 - Повість про куфрик.....	80
Фотохроніка.....	128

Євген Жупан, голова Народної ради Русинів Закарпаття.
Листопад 2014 р.

Цімбори з Ужгорода, Сваляви, Іршави, Виноградова
22 листопада 2014 р.

Актор і режисер Віктор Андрієнко. Гора Фрасин .
Осінь 2014 р.

Журналіст, письменник Олександр Гаврош. Там же і тоді же.

Відкриття пам'ятника єпископу Іоану Семедію в с. Мала Копаня. Січень 2016 р.

Скульптор Іван Бровдій, журналіст Василь Кіш. Фестиваль «Угочанська лоза». Травень 2015 р.

Румунські народні музиканти в с. Хижа, на Виноградівщині.
Осінь 2013 р.

Відкриття пам'ятника науковцю Г. Венеліну-Гуці, с.Тибава на
Свялявщині. Травень 2019 р.

Письменник Максим Кідрук у Виноградіві Квітень 2016 р.

Серйозні колядники у галереї «Імпасто». Виноградів.
Січень 2019 р.

Юні члени МАЛІЖ. Королево. Квітень 2019 р.

У колі родини. Берегово. Лютий 2019 р.

Письменник Андрій Курков у Виноградіві. Квітень 2016 р.

15 березня 2014 року . Красне поле біля Хуста. Працівниці Хустської райбібліотеки.

Юні читачі. Королівська школа №2. Травень 2016 р.

Відкритий урок у Виноградівській школі №2. Травень 2016 р

Зустріч з читачами. Свалява. Липень 2015 р.

У ролі Миколая. Дитсадок у Королеві. Грудень 2017 р.

Передача книг бійцям АТО. Волонтер Михайло Роман.
Квітень 2018 р.

Ю. Мельник, Ю. Продан, Ол. Хуст. Виноградівська
райбібліотека. Вересень 2019 р.

Поет-земляк Василь Густі. Виноградів, травень 2017 р.

Черговий фестиваль «Карпатський Пегас». Виноградів, серпень 2019 р.

«Йся книга – ще не «лебедина пісня»! Пишемо далє

До Дня писемності. Зустріч «Од отчого порога». Головний герой 100-річний поет Петро Продан. Королево, листопад 2019 р.

Честовані читачі! Читайте на здоровля!

Зустріч із юними читачами. Школа №4, Хуст, листопад 2016 р.

Андрій Любка, Олександр Гаврош і порядна челядь Виноградова. Березень 2015 р.

Майтеся фест! (йсе тим , ко убировав дочитати до кунця)

М.М.ЧУХРАН
ЗБІРКА - «ЧИТАНКА ПО НАШОМУ»

Тираж: 500 екз.

Віддруковано - ПП Буркало І.Й.

Виноградів, 2019

**Закарпатское областное
научно-культурологическое
общество им. А.Духновича**

2019

